પ્રામાણિકતા

પૂર્ણ પુરુષોત્તમ
શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાન

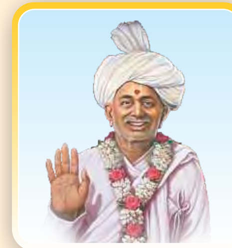

જીવનપ્રાણ
અબજીબાપાશ્રી

શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર વાસણા સંસ્થા (SMVS)

સત્ય, અહિંસા, પ્રામાણિકતા, કૌટુંબિક એકતા આદિ સામાન્ય આચરણથી લઈને આધ્યાત્મિક દિવ્ય આચરણોનું સિંચન કરવું તેમજ સનાતન ભગવાન સ્વામિનારાયણની સર્વોપરી ઉપાસના અને અનાદિમુક્તની આધ્યાત્મિક અલૌકિક સ્થિતિનો આસ્વાદ માણતા એક દિવ્ય સમાજની રચના કરી શ્રીજીમહારાજનો વ્હાલો સમાજ તૈયાર કરવો એ જ એકમાત્ર આ આધ્યાત્મિક સ્વામિનારાયણ સંસ્થાનો લક્ષ્ય છે.

દેશ અને સમાજની પ્રત્યેક વ્યક્તિમાં આધ્યાત્મિકતાની નવી ચેતના પ્રગટાવી જીવનપરિવર્તનના મહામૂલા કાર્યમાં આ SMVS સંસ્થા સતત પ્રવૃત્ત રહે છે. સંસ્થાના ૧૦૦ જેટલા સંતો-પાર્ષદો તથા ૧૦૧ જેટલાં ત્યાગી મહિલામુક્તો, ૧૦,૦૦૦થી પણ વધુ કાર્યકરો અને સ્વયંસેવકો સંસ્થા દ્વારા ચાલતાં સેંકડો બાળ-બાલિકા મંડળો, યુવા-યુવતી મંડળો તથા પુરુષ-મહિલાના સંયુક્ત મંડળોમાં જીવનપરિવર્તનની દિવ્ય પ્રેરણા આપી પોતાના જીવનની સાફલ્યતાને અનુભવી રહ્યાં છે. અવનવાં આધ્યાત્મિક અભિયાનો દ્વારા જન જન સુધી પહોંચી અજ્ઞાન ને દુઃખરૂપી તિમિરને દૂર કરી જ્ઞાન ને સુખરૂપી પ્રકાશ પાથરી રહ્યાં છે.

ભારત, યુ.કે., અમેરિકા, કૅનેડા, ઓસ્ટ્રેલિયા, ન્યૂઝીલેન્ડ, કુવૈત, દુબઈ, કેન્યા, યુગાન્ડા, ઝામ્બિયા આદિ દેશોમાં આધ્યાત્મિક સેવાઓનાં સોપાન સર કરવાની સાથે સર્વજનહિતાવહ એવા સામાજિક સેવાકાર્યોમાં પણ આ સંસ્થા ભાગીરથી બની રહી છે. શિક્ષણ, સંસ્કાર અને સત્સંગનો ત્રિવેણી સંગમ ખડો કરી, ગુરુકુલ જેવાં પરિસરો બાંધી અનેક તરુણોના જીવનને ઘાટ આપવાનું સેવાકાર્ય તો વળી જરૂરિયાતમંદોને શૈક્ષણિક તેમજ તબીબી સહાયની સેવાથી માંડી વસ્ત્રદાન, રોગનિદાન કેમ્પ, રક્તદાન કેમ્પ જેવી અનેક સેવાઓ તેમજ તબીબી સેવામાં વિશેષ રૂપે મેડિકલ સેન્ટરો તથા SMVS સ્વામિનારાયણ હોસ્પિટલ આદિ સેવાઓ પણ આ સંસ્થા દ્વારા કરવામાં આવે છે. ભૂકંપની હોનારત હોય કે પછી પૂરની તારાજી હોય પરંતુ જનહિતાવહ કાજે રાહતકાર્યની સેવામાં આ સંસ્થા સર્વત્ર ખડે પગે હાજર રહે છે.

સંસ્થાની આવી મહામૂલી આધ્યાત્મિક, સામાજિક તેમજ સર્વજનહિતાવહ સેવા-પરિચર્યાનાં અજવાળાં સર્વત્ર જનમાનસમાં ફેલાયાં છે. દેશ અને સમાજના જન જન પ્રત્યે આ સંસ્થા પોતાનાં સેવાકાર્યો અને આધ્યાત્મિક મૂલ્યોની સુવાસ પ્રસરાવવામાં સદાય અગ્રેસર રહી છે ને રહેશે.

પ્રામાણિકતા

લેખનકાર્ય

સાહિત્ય લેખન વિભાગ

પ્રકાશક

સત્સંગ સાહિત્ય ડિપાર્ટમેન્ટ

સ્વામિનારાયણ ધામ, ગાંધીનગર–૩૮૨૦૦૭

પ્રામાણિકતા

રજૂકર્તા	:	શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર વાસણા સંસ્થા (SMVS)
આદ્ય સ્થાપક	:	શુદ્ધ ઉપાસના પ્રવર્તક
		પ.પૂ. અ.મુ. સદ્. શ્રી દેવનંદનદાસજી સ્વામીશ્રી (ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજી)
પ્રેરક	:	પ.પૂ. અ.મુ. સદ્. શ્રી સત્યસંકલ્પદાસજી સ્વામીશ્રી (ગુરુવર્ય પ.પૂ. સ્વામીશ્રી)
પ્રકાશક	:	સત્સંગ સાહિત્ય ડિપાર્ટમેન્ટ
		સ્વામિનારાયણ ધામ, ગાંધીનગર – ૩૮૨૦૦૭
આવૃત્તિ	:	પ્રથમ, નવેમ્બર–૨૦૨૩

ગુરુવર્ય પ.પૂ. સ્વામીશ્રીના દિવ્ય આશીર્વાદ

શ્રીજીમહારાજ અને ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજીએ કેવળ કૃપા કરી આપણને સૌને જીવ મટાડી અનાદિમુક્તની પદવી આપી દીધી. હવે આપણે એ પદવીને પુરવાર કરવાની છે. મુક્ત બનતા પહેલાં મુમુક્ષુ અને મુમુક્ષુ બનતા પૂર્વે સારા માનવ બનવું ફરજિયાત છે.

દયા–કરુણા, સુહૃદભાવ, વિવેક–મર્યાદા, શિસ્ત, પ્રામાણિકતા આદિક સદ્‌ગુણોથી માનવતા અને સજ્જનતા દીપી ઊઠે. તેમાંય પ્રામાણિકતા એ પાયાનો ગુણ છે. સાચું બોલવું અને સાચું જ કરવું એ ખરી પ્રામાણિકતા છે. ત્યારે આ પુસ્તિકા દ્વારા પ્રામાણિકતાનું સ્વજીવનમાં શું મહત્ત્વ છે ? રોજબરોજના જીવનમાં ક્યાં કસર રહી જતી હોય છે તે સમજાવાયું છે તથા પૂર્વે અને વર્તમાનમાં પ્રામાણિક પાત્રોનાં દર્શન કરાવી સુંદર પ્રેરણા આપી છે.

સૌ સંતો–હરિભક્તો, નાના–મોટા સૌને ખાસ વિનંતી છે કે, આ પુસ્તિકાનું વાંચન–મનન કરી સ્વજીવનની કસરોને ટાળીએ તો શ્રીજીમહારાજ, બાપાશ્રી, ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજી અને અમો ખૂબ રાજી થઈશું.

એ જ લિ.

સાધુ સત્યસંકલ્પદાસના

જય સ્વામિનારાયણ.

પ્રસ્તાવના

જેમ ફૂલ ગમે તેટલું સુંદર હોય પણ તેમાં સુગંધ ના હોય તો તેની કોઈ જ કિંમત નથી. તે જ રીતે કોઈ વ્યક્તિ ગમે તેટલી સમૃદ્ધિવાન, બુદ્ધિવાન કેમ ન હોય પરંતુ જો તેના જીવનમાં પ્રામાણિકતા ન હોય તો તેનું જીવન વ્યર્થ જ છે. લોભવૃત્તિએ કરીને વ્યક્તિ ધન, વૈભવ, ભોગવિલાસની આશામાં પોતાના જીવનના નૈતિક મૂલ્યોને ભૂલીને અપ્રામાણિકતા આચરે છે અને બેઈમાન બની જાય છે. જેનું નુકસાન પોતે તો ભોગવે જ છે પરંતુ એની સાથે સાથે એના કુટુંબ અને પરિવારને પણ ભોગવવું પડે છે. આ અનીતિથી મેળવેલાં ધન, વૈભવ, પ્રતિષ્ઠા ખૂબ જ ટૂંકા ગાળાનાં હોય છે. એ તેને બાહ્ય રીતે સુખી થયાનો આભાસ કરાવે છે. આંતરિક રીતે તો એને દુ:ખી જ કરતાં હોય છે.

વર્તમાન સમયમાં ભોગવિલાસી જીવન જીવવાની હોડના કારણે પ્રામાણિકતા વિસરાવા લાગી છે. ત્યારે કોણ કોને પ્રામાણિકતાના પાઠ શીખવે ? કોણ નીતિમત્તાનાં મૂલ્યો દૃઢ કરાવે ? તો જેની રહેણીકરણી અને કથનીમાં પારદર્શકતા હોય, જેમના આચરણ અને ઉપદેશમાં અનેકનાં જીવનપરિવર્તન કરાવી નીતિમય જીવન કરાવવાની સામર્થી હોય તેવા વિરલ પુરુષો. પરંતુ એવા પુરુષોનો અત્યારે દુષ્કાળ પ્રવર્તી રહ્યો છે. જ્યારે આપણી પર બહુ મોટી કૃપા છે કે આપણને ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજી અને એમના વારસદાર વ્હાલા ગુરુજી પ.પૂ. સ્વામીશ્રી જેવા દિવ્ય સત્પુરુષ મળ્યા છે. જેમણે વર્તમાન યુગમાં યુવાનોને આધ્યાત્મિકતાના ઉચ્ચ મૂલ્યોની સાથોસાથ પ્રામાણિકતાના આદર્શ પાઠ શીખવવાનો શંખનાદ ફૂંક્યો છે.

ગુરુજી પ.પૂ. સ્વામીશ્રીની દિવ્ય પ્રેરણા અને સંકલ્પથી પ્રામાણિકતાનાં મૂલ્યો દૃઢ કરાવવા આ ‘પ્રામાણિકતા’ નામક પુસ્તિકા આપની સમક્ષ પ્રસ્તુત કરતાં આનંદ અનુભવીએ છીએ. આ પુસ્તિકામાં સમાજમાં પ્રવર્તતી અપ્રામાણિકતા અને જાણે-અજાણે સ્વજીવનમાં થતી અનીતિને ઝીણવટપૂર્વક સ્પષ્ટ કરી અનુતાપ કરાવ્યો છે અને આદર્શ પાત્રોનાં દર્શન કરાવી પ્રામાણિક જીવન જીવવાની પ્રેરણા આપવામાં આવી છે. તેમાંથી પ્રેરણા લઈ આપણે પણ ગુરુજીના સંકલ્પમાં ભેળા ભળી શુદ્ધ પ્રામાણિક જીવન બનાવીએ એ જ અભ્યર્થના.

– સાહિત્ય લેખન વિભાગ

અનુક્રમણિકા

૧. એમાં ખોટું શું છે ? ૦૬

૨. ભયાનક ભવિષ્ય ૦૯

૩. આશ્ચર્યકારી આખ્યાન ૧૩

૪. અમૂલ્ય મૂડીનું જતન ૧૬

૫. વર્તમાનયુગનો ભ્રષ્ટાચાર ૨૦

૬. કળિયુગમાં સતયુગ ૨૩

૭. ધન્ય છે ભગવાન સ્વામિનારાયણને ! ૨૬

૮. ધન્ય હો, એસ.એમ.વી.એસ.ને ! ૩૦

૯. એસ.એમ.વી.એસ.ના ઝળહળતા સિતારા ૩૪

૧૦. સુધરવાની શરૂઆત મારાથી ૩૮

એમાં ખોટું શું છે ?

'માનવીની માનવતાનો પ્રથમ પાયો એટલે પ્રામાણિકતા. માણસના જીવનમાં જ્યારે પ્રામાણિકતા સિંચાય છે ત્યારે તે માનવ બને છે. પ્રામાણિકતા એ સૌથી મહત્ત્વપૂર્ણ માનવીય ગુણ છે અને આ ગુણથી જ વ્યક્તિ દરેકની વિશ્વાસપાત્ર બને છે. પણ આ તો બધા આદર્શો છે. વાસ્તવિકતા તો આજે કંઈક જુદી જ જોવા મળે છે. આ અધર્મ અને અનીતિ ક્યાં જઈને અટકશે ? હે મહારાજ ! આ શું થવા બેઠું છે ? દયા કરો.' આ બધા વિચારોમાં મગ્ન સૌરભભાઈ ઉદાસ ચહેરે પોતાના ઘરની બાજુના ગાર્ડનમાં બાંકડા પર બેઠા છે.

(એટલામાં સૌરભભાઈના મિત્ર પલ્કેશભાઈ તેમની પાસે આવે છે. બાંકડા પર બાજુમાં બેસે છે.)

“સૌરભભાઈ, કેમ આજે સવાર સવારમાં મોં લટકાવીને બેઠા છો ? ઘરમાં કંઈ ઝઘડો-ડખો થયો છે કે શું ?” મિત્ર પલ્કેશભાઈએ પૂછ્યું.

“અરે પલ્કેશભાઈ આવો, બેસો; જય સ્વામિનારાયણ. મારા ઘરમાં તો કંઈ થયું નથી પણ ગઈ કાલે ઑફિસની અંદર બનેલો પ્રસંગ મને યાદ આવી ગયો અને એના જ વિચારોમાં ખોવાઈ ગયો હતો.”

“એવો તો શું પ્રસંગ બની ગયો ? કંઈ મોટું બની ગયું છે કે શું ?”

"ના… ના… એવું કશું જ થયું નથી."

"તો પછી આમ કેમ ઊતરેલી કઢી જેવું મોઢું કરીને બેઠા છો ? કંઈ માંડીને વાત કરો તો ખબર પડે. હું ચોક્કસ તમને મારાથી થતી મદદ કરીશ."

"પલ્કેશભાઈ, વાત જાણે એમ છે કે, ગઈ કાલે સવારે હું મારી ઑફિસમાં ગયો ત્યાં મેં એક દૃશ્ય જોયું. અમારી કંપનીનો પટ્ટાવાળો રૂમની સાફસફાઈ કરવાની સાથે સાથે કંપનીની સ્ટેશનરી પણ સાફ (ચોરી) કરતો હતો. મેં એને પૂછ્યું કે, 'અલ્યા મગન, તું આવું બધું કરવાનું કોની પાસેથી શીખ્યો ? આવું કામ કરતા તને શરમ નથી આવતી ?' ત્યારે તેણે કહ્યું, 'અરે સાહેબ, એમાં શરમ શાની ? આપણા મૅનેજર સાહેબ પણ આવું જ કરે છે ને ! સવારે ૯ વાગ્યે આવી થમ મારીને હાજરી પુરાવીને બહાર ગાર્ડનમાં લટાર મારે છે. અરે, કંપનીના ખર્ચે પોતાનાં અંગત કામ પણ કરે છે. આખો દિવસ મોબાઈલમાં જ ચોંટેલા રહે છે. આવું તો અમે પણ નથી કરતા.' પલ્કેશભાઈ, આવું બધું તો હું ઘણા સમયથી જોતો આવું છું."

"સૌરભભાઈ, તમે પણ ખરા માણસ છો યાર ! આમા ખોટું શું છે ? મેં પણ ક્યારેય મારા દીકરાની સ્ટેશનરીનો ખર્ચો કર્યો નથી. મારી કંપનીની સ્ટેશનરીથી જ એ ભણે છે અને હજુ પણ ભણશે. તમે નાહકની ચિંતા કરો છો."

"ખોટું નહિ તો શું સાચું કહેવાય ? હજુ બીજું તો સાંભળો. બે દિવસ પહેલાં અમારી કંપનીના સેલ્સમૅનની એક મિટિંગ હતી. તેમાં અમારા મૅનેજર બધાનો રિપોર્ટ લેતા હતા. એ સમયે અમારી કંપનીના સેલ્સમૅનો એમણે કરેલા ગોટાળા છુપાવવા અને પોતાની સારી છાપ ઊભી કરવા સાવ ખોટા રિપોર્ટ રજૂ કરતા હતા. અને મહત્ત્વની વાતો છુપાવતા હતા. બેન્જામિન ફ્રૅંકલિન તો એવું કહે છે કે, અડધું સત્ય એ પણ મોટું જૂઠ કહેવાય."

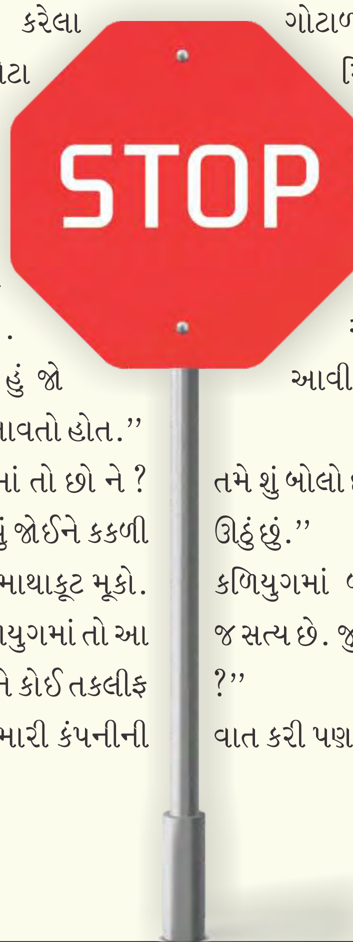

"સૌરભભાઈ ! તમે ભારે ભોળા છો. એમાં ખોટું શું છે ? ગોટાળા મારવા છતાંય પકડાવું નહિ એ તો સેલ્સમૅનની સ્માર્ટનેસ કહેવાય. સૌરભભાઈ, આ જ તો કુનેહ કહેવાય. મારી વાત કરું તો હું જો આવી રીત શીખ્યો ના હોત તો આજે પણ સીંગ-ચણાની લારી જ ચલાવતો હોત."

"પલ્કેશભાઈ, તમે ભાનમાં તો છો ને ? તમે શું બોલો છો ? આ બધામાં તમને કાંઈ ખોટું જ લાગતું નથી ? હું તો આ બધું જોઈને કકળી ઊઠું છું."

"સૌરભભાઈ ! આ બધી માથાકૂટ મૂકો. કળિયુગમાં બધું આવું જ હોય. સતયુગના વિચારો સતયુગમાં શોભે. કળિયુગમાં તો આ જ સત્ય છે. જુઓ, મેં એને સ્વીકારી લીધું છે તો કેટલો આનંદમાં ફરું છું ! છે મને કોઈ તકલીફ ?"

"પલ્કેશભાઈ, આ તો મેં મારી કંપનીની વાત કરી પણ જે જગ્યાએ જઈને આ બધું ભૂલી

કેવળ ભગવાનને અને મોટાપુરુષને રાજી કરવાના છે એવા સત્સંગમાં પણ કેટલીક ભૂલો કરતા હોઈએ છીએ.''

''એટલે ? સત્સંગમાં એવી તો શું ભૂલો થતી હોય છે ?''

''સેવા કોઈકે કરી હોય અને શ્રેય કોઈક બીજી જ વ્યક્તિ લઈ જાય. ધ્યાન, ભજન, માળા આદિક રાજીપાનાં સાધન કરવામાં ક્યારેક દંભ થાય; ખોટું બોલાય... આવી તો કેટલીય ભૂલો થતી હોય છે.''

''તમે ખરેખર ભગવાનના માણસ છો ! એમાં ખોટું શું છે ? સેવા ગમે તે કરે; કોઈક તો શ્રેય લેનાર જોઈશે ને ! આને જ તો સ્કિલનો ઉપયોગ કર્યો કહેવાય.''

''ધૂર્ત્ય સ્કિલનો ઉપયોગ કર્યો કહેવાય ! અસત્યનું આયુષ લાંબું ન હોય. કરેલું ભોગવવું જ પડે.''

''સૌરભભાઈ ! આ બધી વાતો છે. શાંતિથી જીવવું હોય તો આ રીતે જ રહેવું પડે. આજના જમાનામાં કોઈ સારો માણસ હોય જ નહીં.''

''પલ્કેશભાઈ, એવું નથી. સાંભળો... ગયા અઠવાડિયે હું મારા મિત્ર શાહ સાહેબના ઘરે એમને મળવા ગયો હતો. તેઓ એક નામાંકિત એન્જિનિયરિંગ કૉલેજના પ્રોફેસર છે. અમે બેસીને વાતો કરતા હતા ત્યારે તેમની બાજુમાં રહેતા મનુભાઈ તેમને મળવા આવ્યા. મનુભાઈ તેમને અંદરના રૂમમાં લઈ ગયા અને કંઈક ચર્ચા કરીને જતા રહ્યા. પણ શાહ સાહેબના મોં પર ગુસ્સાના ભાવ દેખાયા એટલે મેં પૂછ્યું, 'સાહેબ, શું થયું ?'

ત્યારે શાહ સાહેબે કહ્યું, 'અરે, આ મનુભાઈ મને સમજે છે શું ? મને કહે છે : મારા છોકરાને ૧૧ સાયન્સની પરીક્ષા ચાલી રહી છે. તમને સ્કૂલમાંથી એક વ્યક્તિ ગણિતનું પેપર આપી જશે. તમારે એ સૉલ્વ કરીને એને પાછું આપી દેવાનું. એ પેપર ત્યાં સ્કૂલમાં મારા તથા મારા મિત્રોના અન્ય દીકરાઓને મળી જશે. તેઓ તેમાંથી લખી લેશે અને પાસ થઈ જશે. અને હા, તમને તમારી મહેનતના પૈસા જરૂર મળી જશે.' ''

''તો તો શાહ સાહેબે આ ઑફર જતી નહિ જ કરી હોય, હેં ને ?''

''પલ્કેશભાઈ, શાહ સાહેબ એક પ્રામાણિક વ્યક્તિ છે. તેમણે સ્પષ્ટ શબ્દોમાં જણાવી દીધું કે, 'આ કામ મારાથી નહિ જ થાય.' ''

''સૌરભભાઈ, આ તો શાહ સાહેબે બહુ ખોટું કર્યું. અને આમાં મનુભાઈનો વાંક નથી. પોતાના દીકરાની ચિંતા બાપને હોય કે નહીં ? આ બધી બાબતોમાં ખોટું શું છે ?''

''પલ્કેશભાઈ, ભલે તમે જે કહો તે પણ અસત્ય અસત્ય જ છે. તેની સમયે ખબર પડે.''

''આ બધું માનીનતા પર છે. કંઈ નહિ, આ ચર્ચા છોડો. મારે આજે પરિવાર સાથે બહાર જવું છે તો હું નીકળું છું અને હા, તમે આમ ઉદાસ થઈને ના ફરો. આવું બધું તો ચાલતું રહેવાનું. ચાલો, પછી મળીએ. જય સ્વામિનારાયણ.''

આમ, સૌરભભાઈ પલ્કેશભાઈના જવાબો સાંભળીને ઊંડા વિચારમાં પડી જાય છે. (અઠવાડિયા બાદ)

ભયાનક ભવિષ્ય

(સૌરભભાઈ પોતાના ઘરની વસ્તુ લેવા માટે બહાર બજારમાં જાય છે. ત્યાં સામે પલ્કેશભાઈ મળે છે.)

"પલ્કેશભાઈ, જય સ્વામિનારાયણ. ક્યાં જઈ આવ્યા ? અને કેમ આમ ધૂંઆપૂંઆ થઈ ગયા છો ?"

"સૌરભભાઈ, શું વાત કરું તમને ? આજ તો સવારથી દિવસ બગડ્યો છે."

"કેમ ? શું થયું ?"

"થાય શું ? આ આખી દુનિયા બદલાઈ ગઈ છે. બધા અનીતિથી ભરેલા થઈ ગયા છે."

"પણ થયું શું ? એ તો કહો."

"આ હું અત્યારે મારા દીકરા મોહિતના ટ્યૂશનની ફી ભરવા માટે ગયો હતો. મારા બાઈકમાં પંક્ચર પડ્યું એટલે ટ્યૂશનનું સ્થળ થોડે દૂર હોવાથી હું બસમાં ગયો અને પાછો બસમાં જ આવતો હતો. બસમાં ચડતી વખતે ભીડ હોવાથી ચડતાં ચડતાં મારું પાકીટ ચોરાઈ ગયું."

"ઓહો ! પલ્કેશભાઈ, એમાં ખોટું શું છે ? પેલા બિચારાની થોડીઘણી તકલીફ દૂર થઈ જશે."

"શું ધૂળ તકલીફ દૂર થશે ? મારી તકલીફ વધી ગઈ એનું શું ? એટલું જ નહિ, મારાં ધર્મપત્ની સવારે દૂધ લેવા ગયાં ત્યાં કોઈ બાઈકવાળો એના ગળાની ચેઇન ચોરી ગયો. આજ તો મારો દિવસ સવારથી જ બગડ્યો છે."

"અરે પલ્કેશભાઈ, એમાં ખોટું શું છે ? એનો ધંધો જ એ છે. દરેકે પોતાનો ધંધો તો આદર્શતાથી કરવો જ જોઈએ ને !"

"સૌરભભાઈ, તમે શું માંડ્યું છે ? હું તમને મારી તકલીફ જણાવું છું અને તમે વાગ્યા ઉપર મીઠું ભભરાવો છો ?"

"પલ્કેશભાઈ, એ તો રેલો પોતાની નીચે આવે ત્યારે જ ખબર પડે. ગયા અઠવાડિયે તમે જ બણગાં ફૂંકતા હતા ને કે એમાં ખોટું શું છે ?"

"હા સૌરભભાઈ, તમારી વાત સાવ સાચી છે. આજે મેં અનુભવ્યું તેથી મને ખબર પડી. ચાલો, હવે હું જઉં. હજુ મારે અમારા એક સગાંની ખબર પૂછવા માટે જવાનું છે."

(બીજા દિવસે સવારે પલ્કેશભાઈનો દીકરો મોહિત સૌરભભાઈને બોલાવવા આવે છે.)

"સૌરભ અંકલ, તમને મારા પપ્પા યાદ કરે છે તો તમે મારા ઘરે આવશો ?"

(સૌરભભાઈ પલ્કેશભાઈના ઘરે જાય છે. ત્યાં પલ્કેશભાઈ પથારીમાં ધાબળો ઓઢીને સૂતા છે. ડૉક્ટર ચેકઅપ કરીને બહાર નીકળે છે.)

"પલ્કેશભાઈ, જય સ્વામિનારાયણ. શું થયું ? આમ અચાનક તમારી તબિયત કેમ કરતા બગડી ?"

"જય સ્વામિનારાયણ, સૌરભભાઈ. આવો, બેસો."

(આમ બંને વચ્ચે વાત ચાલે છે ત્યાં વર્મા સાહેબ આવે છે.)

"પલ્કેશ, ગુડ મોર્નિંગ બેટા."

"ગુડ મોર્નિંગ અંકલ. આવો, બેસો."

"પલ્કેશ, શું થયું ? આમ ઓચિંતો કઈ રીતે બીમાર પડ્યો ? શું થયું ?"

(નકારમાં માથું ધુણાવતાં ના પાડે છે.)

"આમ દસશેરી (માથું) હલાવીને ના પાડે છે એના કરતાં નવ ટાંકની (જીભને) હલાવીને બોલ તો ખરો કે શું થયું છે ?"

‘‘પલ્કેશભાઈ, આ વડીલ કોણ છે ?’’

‘‘મારા ઘરે ઘણી વાર મારો મિત્ર ચિરાગ આવે છે ને, તેના પિતા આર.પી. વર્મા છે. તેઓ ક્રાઈમ ઑફિસર છે.’’

‘‘જય સ્વામિનારાયણ, સાહેબ.’’

‘‘હા... હા... જય સ્વામિનારાયણ.’’

‘‘અરે પલ્કેશભાઈ, કાલે તમે મળ્યા ત્યારે તો કુશળ અને સારા-નરવા હતા. અચાનક આજે શું થયું ? એ તો જણાવો.’’

‘‘સૌરભભાઈ, વર્મા અંકલ, સાંભળો... મારે તમને એક બહુ જ અગત્યની વાત કરવી છે. મારા ભયાનક ભવિષ્યની વાત કરવી છે. ગઈ કાલે રાત્રે મારી સામે મારા ભવિષ્યની કિતાબ ખુલ્લી થઈ ગઈ હતી. મને બહુ જ ડર લાગી રહ્યો છે કે મારું શું થશે ?’’

‘‘પલ્કેશ બેટા, બોલ તો ખરો કે તને શેની બીક લાગે છે ? અને શું ભયાનક ભવિષ્ય ? માંડીને વાત કર.’’

‘‘અંકલ, ગઈ કાલે બપોર પછી હું મારા એક સગાંને ત્યાં એમની ખબર પૂછવા માટે ગયો હતો. એમની સ્થિતિ ખૂબ જ દયનીય હતી. એ જોઈને તો મારાં રૂંવાડાં ઊભાં થઈ ગયાં.’’

‘‘ભાઈ, તું ગોળ ગોળ વાતો ન કર. તું દિલ ખોલીને ચોખ્ખી વાત કર.’’

‘‘અંકલ, હું મારા જે સગાંની ખબર કાઢવા ગયો હતો તેમને મોઢાનું કૅન્સર છે. એક સાઇડનું જડબું આખું જ સડી ગયું હતું અને અંદર જીવાત ખદબદ થતી હતી. એ પાણી પણ પી શકતા ન હતા. એમની આ સ્થિતિ જોઈ મારી આંખમાં આંસુ આવી ગયાં અને મેં તરત ભગવાનને પ્રાર્થના કરી દીધી કે આવું દુઃખ પ્રભુ કોઈને ન આપે.

તેમની ખબર પૂછ્યા બાદ અમે તેમના પરિવાર સાથે બેઠા. ત્યાં એમની સાથે જ નોકરી કરતા મિતેશભાઈ પણ તેમની ખબર પૂછવા માટે આવ્યા. થોડીઘણી વાતચીત પછી અમે ઘરે આવવા માટે નીકળ્યા.

ત્યારે મિતેશભાઈએ મને તેમના ફ્લૅટની નીચે ઊભો રાખ્યો અને કહ્યું, 'આમની આવી સ્થિતિ થઈ છે તેનું કારણ છે – તેમનું અપ્રામાણિક જીવન. એમની લોભવૃત્તિના કારણે આજ સુધી બધું અપ્રામાણિકતાથી જ ભેગું કર્યું છે. હું તેમને રોજ કહેતો કે આ તમે બિચારા ગરીબ લોકોને હેરાન-પરેશાન કરો છો. અણહક્કનું ભેગું કરો છો પણ તમે બહુ દુઃખી થશો. ત્યારે તેઓ એક જ જવાબ આપતા કે આમાં ખોટું શું છે ? પોતાનાં ઘર-પરિવાર માટે તો કરવું જ જોઈએ ને !'

(આમ બંને વચ્ચે વાતચીત ચાલે છે ત્યાં તેમની બાજુમાંથી કેળાંની લારીવાળો નીકળે છે અને પલ્કેશભાઈ તેને ખબર ન પડે તેમ પૂછ્યા વિના એક કેળું લઈ જમવા લાગે છે.)

'માફ કરજો, પલ્કેશભાઈ. આ તમે જે કેળું લીધું તે પણ એક પ્રકારની અપ્રામાણિકતા જ કહેવાય. તમારે પણ આમના જેવું સહન ન કરવું પડે તેનું ધ્યાન રાખજો.' આમ કહી મિતેશભાઈ નીકળી ગયા.

અંકલ, અત્યાર સુધી હું આવું જ કહેતો કે, આમાં ખોટું શું છે ? પણ મિતેશભાઈના શબ્દ સાંભળી મારા હૈયામાં ફાળ પડી કે મારે પણ આવું સહન નહિ કરવું પડે ને ??

અરે સૌરભભાઈ ! મેં મારા એ સગાંની હાલત જોઈ છે. એમણે એમનું આખું જીવન પોતાના પરિવાર માટે ઘસી નાખ્યું. પણ અત્યારે એમની સેવા કરવા માટે, એમને પાણી આપવા માટે પણ કોઈ તૈયાર નથી. અંકલ, પાણીની વાત ક્યાં કરું ? એમની પાસે જવા કોઈ તૈયાર નથી. એમનાં દીકરા-વહુઓ, એમનાં ધર્મપત્ની પણ તેમની સેવા કરવા કે તેમને અડવા માટે તૈયાર નથી. બિચારા જીવતા જમપુરીનું દુઃખ ભોગવે છે.

મિતેશભાઈના શબ્દો અને આ પરિસ્થિતિ જોઈને મને હૈયે ફાળ પડી છે કે મારી પણ આવી દશા થશે તો ? મને કોઈ પાણી પણ નહિ પાય, કોઈ મારી પાસે પણ નહિ આવે. અંકલ, મને બચાવી લ્યો. સૌરભભાઈ, મને બચાવી લ્યો. મારું જીવન પણ મારા એ સગાંના જેવું જ છે. પણ મારે એમના જેવા દુઃખી થવું નથી. મને બચાવી લ્યો.''

''બહાદુર પલ્કેશભાઈ, આમાં તમારા એ સગાંએ તથા તમે ખોટું જ શું કર્યું છે ? તમારા પરિવારનું ધ્યાન તો તમારે રાખવું જ જોઈએ ને !''

''સૌરભભાઈ, મને માફ કરો. મેં આજ સુધી તમારી વાતનો કટાક્ષ જ કર્યો હતો. આમાં બધું ખોટું જ છે. મને બરાબર સમજાઈ ગયું છે. હવે મને આ બદીમાંથી બહાર કાઢો. મારે મારું જીવન સુધારવું છે.''

''પલ્કેશભાઈ, અમારા સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં આદિ આચાર્ય શ્રી વિહારીલાલજી મહારાજે શ્રીહરિલીલામૃતમ્ નામનો ગ્રંથ લખ્યો છે. તેઓ નીતિ, સદાચાર અને ધર્મમાં રહેવાના ઊંચા આદર્શો શીખવતા. તેમાં સદ્. નૃસિંહાનંદ સ્વામીનું આખ્યાન આવે છે. જો આપને સાંભળવું હોય તો એ ગ્રંથ મારા ઘરે છે. હું લઈને આવું ?''

''હા... હા... લાવો.''

''આ ગ્રંથમાં સદ્. નૃસિંહાનંદ સ્વામીનું આખ્યાન બહુ જ આશ્ચર્યકારી છે અને આજના યુગમાં બધા માટે બહુ જ ઉપયોગી પણ છે.''

આશ્ચર્યકારી આખ્યાન

(સૌરભભાઈ શ્રીહરિલીલામૃતમ્ ગ્રંથ લઈને પલ્કેશભાઈના ઘેર આવે છે અને નૃસિંહાનંદ સ્વામીના આખ્યાન વિષે વાત કરે છે.)

સદ્. નૃસિંહાનંદ સ્વામી ભારતના જગન્નાથપુરી મંદિરમાં પૂજારીની સેવા કરતા હતા.

એક વખત ત્રણ-ચાર સાધુ-મહાત્માઓ મંદિરના પરિસરમાં બેઠા બેઠા વાતો કરતા હતા કે, ‘‘ગુજરાતમાં સ્વામિનારાયણ નામે ભગવાન પ્રગટ થયા છે. આખો નવો જ પંથ શરૂ થયો છે.’’ આ બધી ચર્ચા દરમ્યાન જ્યારે જ્યારે સ્વામિનારાયણ શબ્દ આવે ત્યારે સમગ્ર મંદિરમાં પ્રકાશ થતો. સદ્. નૃસિંહાનંદ સ્વામીને આ જોઈ વિચાર થયો કે, ‘જેમનું નામ લેવાથી આટલો પ્રકાશ થાય છે તો એ ભગવાન પોતે કેવા હશે?’

તેઓ મુમુક્ષુ હોવાથી શ્રીજીમહારાજના મહિમાથી પ્રભાવિત થઈ મોક્ષ પામવા નીકળી પડ્યા.

તેઓ કાશી, પ્રયાગ, અયોધ્યાપુરી થઈ વૃંદાવનને વિષે આવ્યા. રાત પડી ગઈ હોવાથી ગામ બહાર એક વડના ઝાડ નીચે ઉતારો કર્યો. મોડી રાત થઈ ત્યાં તેમણે એક તમાશો જોયો. અચાનક બે-ચાર સાધુ-સંતો આવ્યા અને સાવરણા લઈ જમીન સાફ કરી. થોડી વારમાં બીજા બે-ચાર આવ્યા. તેમણે પાણી છાંટ્યું. થોડી વારમાં તો સરસામાન, સિંહાસનો, રાજગાદીનાં ગાડાં આવ્યાં. રસોઈનો સામાન અને વાસણો આવ્યાં. એટલામાં ભવ્ય સવારી આવી. જેમાં મઠાધિપતિઓ રથ પર, મોટા મોટા મહંતો હાથી પર અંબાડીમાં આવ્યા. જોતજોતામાં તો સભા ભરાઈ. બીજી બાજુ રસોઈ થઈ. મોટા સિંહાસનોમાં મહંતો, રાજાઓ બેઠા. કચેરી ભરાઈ હોય તેવું લાગતું હતું. થોડી વારમાં પંગત થઈ. બધા જમવા બેઠા. એ વખતે નૃસિંહાનંદ સ્વામી ઝાડ નીચે સૂતાં સૂતાં આ બધું જોતા હતા.

એક સાધુ તેમને બોલાવવા આવ્યા. ઉઠાડી કહ્યું, “ચાલો, જમવા.” નૃસિંહાનંદ સ્વામી પણ ભૂખ્યા હોવાથી તેમની સાથે જમવા પંગતમાં બેસી ગયા.

“સર્વ વસ્તુ પીરસાઈ જ્યાં રહે, એક સાધુ મુજ કાનમાં કહે.
તે દયાળુ દિલનો હતો સહી, તેથી વાત મુજને ખરી કહી;
એક વાત કરવા ચિતે ચહું, તેથી ત્રાસ ઉપજે ન તો કહું.
મેં કહ્યું હું દિલમાં નહિ ડરું, સાધુ તેહ સુણી બોલિયો ખરું;
સાધુરામ જમશો નહિ તમે, ભૂત જાતિ સઘળાં છિયે અમે.
પાત્ર માંહી પકવાન જેહ છે, હાડ માંસ રુધિરાદિ તેહ છે;
તે સુણી વચન મેં કહ્યું તહાં, સંતરૂપ સઘળા દિસે ઈહાં.
ભૂત કેમ સહુ સંત તે થયા, તે કહોજી કરીને તમે દયા;
સાધુ એમ સુણતા જ બોલિયો, સત્ય ભેદ સઘળોય ખોલિયો.”

નૃસિંહાનંદ સ્વામી પંગતમાં જમવા બેઠા હતા ત્યારે બાજુમાં બેઠેલા એક સંતે સ્વામીના કાનમાં કહ્યું, “સ્વામી, જો તમને વિશ્વાસ આવે તો એક વાત કરું.” “બોલો.” “જો તમને અમે બધા સાધુ-મહાત્મા દેખાઈએ છીએ. પરંતુ અમે સાધુ નથી. અમે બધા પૂર્વે કોઈ સાધુ કે હરિભક્ત હતા. કોઈ મોટા મોટા મંદિરના મહંતો, કોઈ કોઠારી તથા વહીવટદારો હતા. દેવને અર્થે કોઈ દ્રવ્ય આપે તેને સમાજસેવા કે દેવને અર્થે વાપરવાને બદલે અમે બધું સ્વ-સ્વાર્થ માટે વાપર્યું. પોતાના સંબંધીને રાજી કર્યા. સત્સંગમાં પક્ષપાત રાખ્યો. ધર્મને વિસારીને વર્ત્યા. પોતે તો ધર્મ ન પાળ્યો પણ બીજાનેય લોપાવ્યો. કુકર્મો કર્યાં, ચોરીઓ કરી, વ્યભિચાર કર્યા. અનેક અનીતિઓ આચરી. તે પાપે અમે બધાં ભૂત થયાં છીએ. માટે આ ભોજન નથી; વિષ્ટા અને અભક્ષ્ય વસ્તુ છે. જો તમારે ખાતરી કરવી હોય તો ગાતડિયાને છેડે બાંધી લો. અમે જઈએ પછી જોજો. આ જે કાંઈ તમને દેખાય છે તે અમારી માયાવી જાળ છે.”

આવું સાંભળી નૃસિંહાનંદ સ્વામીએ લાડુ-જલેબી ને ભજિયાં-ગોટાં વગેરે થોડું ગાતડિયાના છેડે ગાંઠ વાળી બાંધી દીધું. થોડી વારમાં બધું આટોપી સંઘ ત્યાંથી ચાલતો થયો. બીજા દિવસે સવારે ગાંઠ ખોલી

જોયું તો લોહી, માંસ, હાડકાં અને ગર્દભનાં લીંડાં હતાં. પછી તેઓ તળાવે ગયા. વસ્ત્ર સહિત સાબોળ સ્નાન કરી શુદ્ધ થયા.

શ્રીજીમહારાજે આ આખ્યાન સદ્. નૃસિંહાનંદ સ્વામી પાસે કહેવરાવી પોતાના આશ્રિતમાત્રને ઉપદેશ કર્યો કે,

"શ્રીજી કહે સૌ સુણજો વિચારી, મહાંત કોઠારી તથા પૂજારી;
કોઈ પ્રકારે કપટી જણાશો, જરૂર તો તે મરી ભૂત થાશો.
સુણો ગૃહસ્થી સહુ બાઈ ભાઈ, જે મુજ હસ્તે મૂરતિ થપાઈ;
પ્રત્યક્ષ તે મુજ સ્વરૂપ જાણી, પૂજો સદા અંતર પ્રેમ આણી.
જે ઉદ્યમે દ્રવ્ય કમાઈ લેજો, દેવાર્થ વીશાંશ દશાંશ દેજો;
ન દેવ નાણું કરજેથી લેવું, ન પાપ મોટું સુરઋણ જેવું.
દૃષ્ટાંત ગોવર્ધનની ફઈનું, દીધું પ્રભુયે નરકે ગઈનું;
જો દેવતાનું ઋણ ના વળાય, તો ભાઈ અંતે ગતિ એવી થાય.
તે દેવનાં વાહન વસ્ત્ર કાંઈ, ન પાત્ર લેવાં વ્યવહાર માંઈ;
નિષ્કામભાવે સજવી જ સેવા, અંતે થવા અનાદિના જેવા."

"સાંભળ્યું પલ્કેશભાઈ, સાધુ-મહાત્માઓ પોતાનું તન અર્પણ કર્યા છતાં જો સ્વ-સ્વાર્થ માટે અનીતિ આચરે, ભ્રષ્ટાચાર કરે તો તેની આવી દશા થાય તો આપણે ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહી અનીતિથી કમાઈએ, સંસાર-વ્યવહારમાં, ધંધામાં, એકબીજા સાથેના સંબંધોમાં અપ્રામાણિક થઈએ તો આપણી શું દશા થાય ? માટે હંમેશાં પ્રભુથી ડરીને ચાલવામાં હિત છે."

"સૌરભભાઈ, હું તો ગમે તેમ કરી કમાઈ લેવું, પોતાનો સ્વાર્થ સાધી લેવો અને તે માટે જે કરવું પડે એ કરવું એમાં જ જીવનની હોશિયારી માનતો. કદાચ એમાં અનીતિ જેવું લાગે તો બે-પાંચ રૂપિયા મંદિરના ગલ્લામાં દાન કરી દેવાના એટલે છૂટી જવાય એવું વિચારતો. પણ આ આખ્યાન સાંભળતાં તો મને અંદરથી ડર લાગે છે."

"પલ્કેશભાઈ, અપ્રામાણિકતાનું ફળ બહુ જ ભયાનક હોય છે. એટલે જ સજ્જન લોકો હંમેશાં પ્રભુથી ડરીને ચાલે છે. જીવનમાં નીતિમત્તાને જ મૂડી સમજી એ મૂડીને જાળવી રાખવા અને વધારવા જીવનભર મથતા રહે છે."

"સાચી વાત છે સૌરભભાઈ. એટલે જ તો પહેલાંના જમાનામાં નીતિમત્તાનાં મૂલ્યો બહુ ઊંચાં હતાં !"

"સાંભળો પલ્કેશભાઈ, હું તમને કેટલાક પ્રસંગો સંભળાવું."

"હા વર્મા અંકલ, કહો."

અમૂલ્ય મૂડીનું જતન

નાશવંત કાવડિયાં કે સોનામહોરોરૂપી મૂડીની આ વાત નથી. ભીતરની સંસ્કાર મૂડીની આ વાત છે. જેની પાસે નીતિમત્તારૂપી મૂડી છે એ સૌના વિશ્વાસુ અને અનંતના પ્રેરણામૂર્તિ બને છે.

ભારતના તખત ઉપર અંગ્રેજ શાસન હતું. દેશવાસીઓ અંગ્રેજોની ગુલામીની જંજીરોથી જકડાયેલા હતા. પણ તેમનાં જીવન ભારતીય સંસ્કારોથી દેદીપ્યમાન હતાં. એ વખતે બનેલી એક ઘટના...

દશરથભાઈ શહેરમાં અંગ્રેજોના કાર્યાલયમાં નોકરી કરતા. નોકરીમાંથી રિટાયર્ડ (નિવૃત્તિ) થતાં શેષ જીવન

વિતાવવા પોતાના વતન રામપુરમાં આવી વસ્યા.

પુત્ર-પુત્રવધૂઓ તથા તેમનાં દીકરા-દીકરીઓ દિવાળી-ઉત્તરાયણ જેવા તહેવારોમાં રામપુર આવતાં. દશરથભાઈ ભજન-ભક્તિ તથા થોડું ખેતીકામ કરી દિવસ ગુજારતા. એક વખત દશરથભાઈ સાથે કાર્યાલયમાં કામ કરતા મિત્રો તેમને મળવા રામપુર ગયા.

વર્ષો પછી પોતાના મિત્રોને જોઈ દશરથભાઈના હૈયે ઉનાળાની ધોમધખતી ગરમીમાં પણ ટાઢક વળી. બપોરે બધા મિત્રોને સારું જમણ જમાડી દશરથભાઈ સાંજે તેમને પોતાના આંબાવાડિયામાં ફરવા લઈ ગયા. આંબા પર રસદાર કેસર કેરી લચી પડેલી હતી. તે જોઈ મિત્રોને કેરી જમવાની ઇચ્છા થઈ.

આખા આંબાવાડિયામાં બધા મિત્રો ફર્યા પછી એક ઝાડ નીચે સૌ બેઠા. દશરથભાઈએ સાથીને બૂમ પાડી, ‘‘આપણી વાડીની મીઠામાં મીઠી કેરી મારા આ શહેરી મિત્રો આવ્યા છે; તેમને જમાડો.’’

સાથી થોડી વાર તો ઊભો રહ્યો; પછી કહ્યું, ‘‘સાહેબ, આપ કહો તે આંબાની કેરી તોડી આપું પણ કયા આંબાની કેરી મીઠી છે તે મને ખબર નથી.’’ દશરથભાઈએ કહ્યું, ‘‘અલ્યા, કઈ કેરી મીઠી છે તેય તને ખબર નથી ?’’

‘‘સાહેબ ! આપે મને આંબાવાડિયું સાચવવાનું કામ સોંપ્યું છે પણ આંબા ચાખવાનું કામ સોંપ્યું નથી. માટે ક્ષમા કરજો. મેં કોઈ આંબાની કેરી આજ સુધી ચાખી નથી. તો સૌથી મીઠી કેરીની મને ક્યાંથી ખબર હોય ?!’’

દશરથભાઈ તથા તેમના મિત્રો સાથીની આ ગરીબાઈમાં પણ મૂડી સમાન પ્રામાણિકતાની અમીરાઈ જોઈને આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા. બધા ખુશ ખુશ થઈ ગયા. મિત્રોએ દશરથભાઈ માટે લાવેલી ભેટ-સોગાદો સાથીને આપી તેની પ્રામાણિકતાની કદર કરી.

●●●

એક વખત પંડિત દીનદયાળ ઉપાધ્યાય ટ્રેનમાં મુંબઈથી નાગપુરની સફર કરી રહ્યા હતા. રેલવેના ત્રીજા વર્ગની ટિકિટ લઈ ડબ્બામાં બેઠા હતા. એ જ ટ્રેનના પ્રથમ વર્ગમાં તેમના ગુરુ ગોલવેલકર પણ જઈ રહ્યા હતા. ગોલવેલકરજીએ કોઈ અગત્યના વિષય પર વિચાર-વિમર્શ કરવા પંડિતજીને બોલાવ્યા. ગુરુઆજ્ઞાને શિરોવંદ્ય કરી પંડિતજી પ્રથમ વર્ગમાં તો આવ્યા પરંતુ તેમની નજર વારંવાર ટીટીને શોધતી હતી. ટીટી ન મળતાં પંડિતજી અંતરમાં બેચેની અનુભવતા હતા. એટલામાં જ એક સ્ટેશન પર ટીટી મળી ગયા. એમને પંડિતજીએ કહ્યું, ‘‘ભાઈ, મને પ્રથમ વર્ગની ટિકિટ કાઢી આપો.’’ ‘‘પણ તમે તો ત્રીજા વર્ગની ટિકિટ લઈને જ ગાડીમાં બેઠા છો ને ? તો હવે બીજી કોના માટે ?’’ ટીટીએ આશ્ચર્યવત્ પૂછ્યું. ‘‘ભાઈ, મારા માટે જ. મારા ગુરુ ગોલવેલકરે મને પ્રથમ વર્ગમાં કામ માટે બોલાવ્યો છે તેથી હું અહીં આવ્યો છું.’’ ‘‘પણ એ તો તમે કામ પતાવીને ત્રીજા વર્ગમાં જતા જ રહેશો ને !!’’

‘‘હા, જરૂરથી. પણ થોડી વાર તો હું પ્રથમ વર્ગની સીટનો ઉપયોગ કરવાનો છું. જો હું ત્રીજા વર્ગની ટિકિટથી પ્રથમ વર્ગમાં મુસાફરી કરું તો મેં અનીતિ આચરી કહેવાય. જે મારે ન કરવું જોઈએ. માટે મને

ટિકિટ કાઢી આપો.''

પંડિતજીએ રકમ આપી દીધી. પૈસા હાથમાં પકડતાં ટીટીએ પૂછ્યું, ''તમે કામ પતાવીને ત્રીજા ડબ્બામાં જતા જ રહેશો તો હું પહોંચ નહિ આપું તો ચાલશે ને ?''

''ના, પહોંચ તો આપવી જ પડે ને ! ત્રીજા વર્ગની ટિકિટથી પ્રથમ વર્ગમાં સફર કરું તો મેં અનીતિ આચરી કહેવાય. તેમ તમને હું પૈસા આપું ને તમે પહોંચ ન આપો તો તમારા ને મારા માટે અનીતિ જ કહેવાય ને !''

પંડિતજીની નીતિમત્તાને વંદી ટીટીએ પહોંચ આપી દીધી.

●●●

''સૌરભભાઈ, આ પ્રસંગો ખરેખર ખૂબ પ્રેરણાદાયી છે.''

''પલ્કેશભાઈ, નાની નાની બાબતોમાં પણ જે લોકો નીતિમય જીવન જીવતા હોય તેઓ મોટી બાબતોમાં નીતિમય જીવન જીવે તેમાં શી નવાઈ ? તેઓ માત્ર ભૌતિક સંપત્તિ કે પદાર્થો પરત્વે જ નીતિમય નહોતા. પરંતુ પોતાનું કાર્ય પણ કેટલા ખંતથી અને નીતિથી કરતા !! જેનો એક પ્રસંગ મેં સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલનો સાંભળ્યો છે.

લોહપુરુષ સરદાર વલ્લભભાઈ જ્યારે વકીલાત કરતા ત્યારની વાત છે. એક વખત ગૂંચવાયેલા દાવાની ચર્ચા અદાલતમાં ચાલી રહી હતી. ક્ષણે ક્ષણની કિંમત હતી. શબ્દે શબ્દે મૂલ્ય અંકાતું હતું.

તે દરમ્યાન એક પટ્ટાવાળો સરદારશ્રીને કાગળ આપી ગયો. કાગળ વાંચતાં જ સરદાર શૂન્યમનસ્ક થઈ ગયા. પરંતુ બીજી જ ક્ષણે સ્વસ્થ થઈ ચર્ચા શરૂ કરી દીધી. એ જ ઝનૂન, એ જ ઉત્સાહથી પ્રતિપક્ષી સામે લડતા રહ્યા. દાવાની ચર્ચા-વિવાદ કચેરીના સમય સુધી ચાલ્યો.

સમય પૂરો થતાં સરદારશ્રી પોતાની ખુરશી પર ઢગલો થઈ બેસી ગયા અને આંખોમાંથી આંસુ સરી પડ્યાં. કોર્ટમાં ઉપસ્થિત વકીલ મિત્રોએ સરદારશ્રીને વિહ્‌વળતાનું કારણ પૂછ્યું. ત્યારે સરદારશ્રીએ ખિસ્સામાંથી પેલો કાગળ કાઢી સૌને વાંચવા આપ્યો. જે કાગળમાં તેમના પત્નીના મૃત્યુના સમાચાર હતા. જો સરદારશ્રી સંવેદનામાં આવી અદાલતમાં ચર્ચા અધૂરી રાખે અથવા પોતે અસ્વસ્થ થઈ કેસ હારી જાય તો સાચી વ્યક્તિને ન્યાય ન મળે. અદાલતનો સમય બગડે. જે સરદારશ્રીને પોતાની કર્તવ્યનિષ્ઠાની અસભાનતા લાગતી હતી. તેથી પોતે વજ્ર જેવું હૃદય રાખી ચર્ચા ચાલુ રાખી.

કોર્ટમાં હાજર વકીલશ્રીઓ તથા ન્યાયાધીશ સરદારશ્રીની કર્તવ્યનિષ્ઠાને વંદી રહ્યા.

પલ્કેશભાઈ, આવી કર્તવ્યનિષ્ઠા એ પણ નીતિમય જીવનનો પડઘો છે. જેમ પારસમણિના સ્પર્શે લોઢું સોનું થાય જ. નિઃશંક વાત છે. તેમ જે લોકોની રગેરગમાં નીતિમત્તા વણાયેલી છે તેમના સંબંધે, તેમની સંપત્તિના સંબંધે પણ અન્યનાં કેવાં પરિવર્તન થાય છે તે મારે તમને કહેવું છે.

એક રાજાને પોતાના નગરમાં ન્યાયમંદિર બનાવવું હતું. શિલ્પીએ સલાહ આપી : 'રાજાજી આપને ખરેખર ન્યાયમંદિર બનાવવું હોય તો તેના પાયામાં ન્યાયથી કમાયેલી એક સોનામહોર તો નાખવી જ

જોઈએ.' રાજાએ નગરમાં તપાસ કરાવતાં ન્યાયથી વેપાર કરતા એક શેઠ મળી આવ્યા. રાજાએ પોતાના માણસને મોકલી તેમની પાસેથી એક સોનામહોર મંગાવી. શેઠે કહ્યું, 'રાજાને કહેજો કે તેઓને ન્યાયથી કમાયેલી સોનામહોર જોઈતી હોય તો તેઓએ જ જાતે લેવા આવવું જોઈએ.'

સ્વયં રાજાએ આવી શેઠ પાસે સોનામહોર માગી. ત્યારે શેઠે કહ્યું, 'રાજન ! આ રીતે તમે સોનામહોર લઈ જશો તો તે હરામની, અન્યાયની કહેવાશે. માટે તમારે મારું કંઈક કામ કરીને બદલામાં સોનામહોર લઈ જવી જોઈએ.'

રાજાએ શેઠની વાત કબૂલ રાખતાં શેઠના હિસાબના ચોપડા ત્રણ દિવસ લખ્યા. તેના મહેનતાણા પેટે એક સોનામહોર મળી. રાજા તો ન્યાયના પાઠો ભણીને ખૂબ પ્રભાવિત થયા. તેઓએ શેઠના નીતિના ધનની કસોટી કરવા તે સોનામહોર માછીમારને આપી. રાત્રે જ નીતિની સોનામહોરના પ્રભાવે માછીમારના વિચારો બદલાવા લાગ્યા. તેમને પોતાના ધંધા પરત્વે નફરત થવા લાગી અને બીજા દિવસથી પોતાનો ધંધો સદંતર છોડી દીધો.

આ જાણી રાજા તો આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા અને માછીમાર પાસેથી તે સોનામહોર પરત માગી ન્યાયમંદિરના પાયામાં નાખી દીધી.''

''આવા હતા આપણા નીતિમય જીવન જીવતા પૂર્વજો. જ્યારે આજની તો વાત જ થાય તેમ નથી. 'આભ ફાટ્યું ત્યાં થીંગડું ક્યાં દઈએ ?' એવી વાત છે. જ્યાં સુધી વ્યક્તિને હું અનીતિ કરું છું એવું લાગે જ નહિ ત્યાં સુધી અમારા જેવા કેટલાય ક્રાઇમ ઑફિસરો ભેગા થઈએ તોપણ વર્તમાનયુગનો ભ્રષ્ટાચાર રોકી ન શકીએ.''

''અંકલ, તમે ક્રાઇમ ઑફિસર છો. એમાંય વળી, anti corruption bureau (ભ્રષ્ટાચારનિરોધ કચેરી) સાથે જોડાયેલા છો તો તમારી પાસે તો ભ્રષ્ટાચાર, અનીતિ તથા અન્યાયના કેટલાય પ્રસંગો આવતા હશે ને !!!''

''હા પલ્કેશ, માત્ર મારી ફાઇલો નહિ, મારું દફતર પણ તેનાથી જ ભર્યું છે. તે અંગે હું એક કેસની આપને વાત કરું.''

વર્તમાનયુગનો ભ્રષ્ટાચાર

"એક બહુ મોટી બૅંકના એક્ઝિક્યુટિવ ડિરેક્ટરના હોદ્દા પર બેઠેલી એક વ્યક્તિએ અચાનક રાજીનામું આપી દીધું. તેઓએ રાજીનામું આપતી વખતે જે નિવેદન કર્યું એ આપણી આંખ ઉઘાડનારું છે. જો આ મારા મોબાઈલમાં તેમનો ઈન્ટરવ્યૂ છે. તેમના જ શબ્દોમાં સાંભળીએ."

"હું જે બૅંકમાં કામ કરતો હતો તે વિશ્વની મોટી બૅંકોમાંની એક બૅંક છે. વળી, રોકાણ કરવા માટે સલાહ આપનારી મોટી કંપનીઓમાંની એક કંપની છે. નીતિમત્તા, ન્યાયીપણું તથા પ્રામાણિકતા તેમજ ગ્રાહકો માટે સારી અને તેઓને ફાયદો થાય તેવી જ સલાહ આપવી તે અમારી કંપનીનો મુદ્રાલેખ હતો. આ મુદ્રાલેખ દિન-પ્રતિદિન બદલાઈ રહ્યો છે. તેથી મારા આત્માએ મને આ બૅંકના હિસ્સેદાર ન રહેવા માટે બળવો પોકાર્યો. કંપની હવે તેના ગ્રાહકોને ખોટી સલાહ આપી તેને વધારે લાભ ન મળે તેવા શેર

પધરાવી દે છે અને એવી જ જગ્યાએ રોકાણ કરવાની સલાહ આપે છે જ્યાં ગ્રાહકને નહિ પણ કંપનીને જ ખૂબ ફાયદો થતો હોય. જુનિયર અધિકારીઓને આવું કરવાની તાલીમો અપાય છે. આમ, અભ્યાસ કે પરિશ્રમના બદલે પોતાના સિદ્ધાંતો નેવે મૂકી અનીતિથી ટૂંકા રસ્તાઓ દ્વારા કંપની ધોમ કમાણી કરતી થઈ ગઈ છે. જેની પર અનેક લોકો વિશ્વાસ મૂકે છે એ જ વિશ્વાસઘાત કરે તે મારા માટે અસહ્ય બનતાં મેં કંપની છોડી દીધી છે.''

•••

''અંકલ, આ તો ગજબનાક વાત કહેવાય. બહારથી રૂડો-રૂપાળો દેખાવ અને અંદર આવી પરિસ્થિતિ ! તો પછી બીજા ક્ષેત્રોમાં તો કેવો ભ્રષ્ટાચાર હશે; હેં ?''

''પલ્કેશ, દુનિયામાં ઘણી જગ્યાએ આવી જ સ્થિતિ છે. તને એક વાત કહું. મારે જ્યારે ઑફિસના કામે અમેરિકા જવાનું થયું ત્યારે ત્યાંની એક જાણીતી મલ્ટિનૅશનલ ફાર્મસ્યૂટિકલ કંપનીનું બહુ મોટું કૌભાંડ બહાર આવ્યું. એ કંપનીએ ઈ.સ. ૧૯૯૦થી ૨૦૦૭ સુધી ડાયાબિટીસની, ડિપ્રેશનની તથા 'વેલબટ્રીન' નામની વજન ઘટાડવાની અતિ હાનિકારક દવાઓ પુષ્કળ પ્રમાણમાં વેચાણમાં મૂકી ધોમ કમાણી કરી. અમેરિકન ગવર્નમેન્ટને ખ્યાલ આવતાં કંપની પર કાયદેસરની કાર્યવાહી ચાલુ કરી. કંપનીની વાસ્તવિકતા બહાર આવતાં કંપનીએ ત્રણ અબજ ડૉલરનો દંડ ભરવો પડ્યો જે અમેરિકામાં સૌથી મોટો દંડ હતો.''

''વર્મા સાહેબ, અમેરિકા જેવા દેશોમાં પણ આવા ચોંકાવનારા કિસ્સા બને છે !''

મિલાવટ નહિ, બનાવટ

''દિન-પ્રતિદિન સમાજમાં રોગચાળાનું પ્રમાણ વધતું જાય છે. ન સાંભળ્યા હોય તેવા રોગો ઉદ્ભવે છે. એમાં પણ કૅન્સરે તો માઝા મૂકી છે. પહેલાં તો કોઈને કૅન્સર થયું છે તેવું સાંભળતાં આપણને ધ્રુજારી છૂટતી. હવે તો ઘેર ઘેર કૅન્સરના દર્દી થઈ ગયા છે કારણ કે આજના ખાદ્ય પદાર્થોમાં મિલાવટ કેટલી વધી ગઈ છે. હેં ને ?''

''મિલાવટ નહિ સૌરભભાઈ, બનાવટ ચાલુ થઈ છે. પહેલાં તો દૂધની માત્રા વધારવા દૂધમાં પાણી નખાતું, મરચામાં લાકડાનો ભૂકો નખાતો. જે વાતો જૂની પુરાણી થઈ ગઈ. હવે તો ઘણી જગ્યાએ દૂધના નામે કૃત્રિમ દૂધ વેચાય છે. જેમાં દૂધનું ટીપું પણ ન હોય. તેની રેસિપિ વાંચતાં ખ્યાલ આવે કે તેના ઈન્ગ્રીડિઅન્ટ્સ (સામગ્રી) શરીરને ખૂબ જ નુકસાન કરે તેવા હોય છે. ચોખાને બદલે પ્લાસ્ટિકના ચોખા બજારમાં વેચાય છે. જે શરીરને નુકસાન કરે કે બીજું કાંઈ ?

આ ઉપરાંત ધંધામાં તથા અરસપરસના વ્યવહારોમાં સામાન્ય નજીવી લાગતી બાબતોને લોકો નજરઅંદાજ કરતા હોય છે. તે ખરેખર બહુ મોટી અપ્રામાણિકતા જ છે.''

''અંકલ, એવું ક્યાં ક્યાં બનતું હોય છે ?''

''મારા ધ્યાનમાં એવી દસ બાબતો આવી છે જેને અપ્રામાણિકતા કહેવાય :

૧. ગેરરજૂઆત : બાબત બની છે કંઈક જુદી અને રજૂઆત જુદી રીતે થાય.

૨. ચૂકી જવું : કોઈ પણ બાબતની રજૂઆતમાં મુખ્ય મુદ્દાઓ રજૂ ન કરવા અર્થાત્ અડધી જ વાત રજૂ

કરવી.

૩. **કલ્પિત વાત :** કોઈક બાબત કે પ્રસંગ બન્યો જ ન હોય તોપણ તેવી ઉપજાવેલી વાતોની અફવા ફેલાવવી.

૪. **અતિશયોક્તિ :** કોઈક બાબત કે પ્રસંગનું હોય તેના કરતાં વધુ સારી રીતે વર્ણન કરવું. આપણી ભાષામાં તેને મરચું-મીઠું ભભરાવીને રજૂ કરવું તેમ કહી શકાય.

૫. **અસ્વીકાર :** કોઈક સાચી બાબતનો અસ્વીકાર કરવો, પોતાની ઉપર ન લેવું. જે પોતાની ભૂલ છુપાવવા જ થતું હોય છે. જેમ કે, 'મેં આવું નહોતું કર્યું', 'હું આ બાબતથી અજાણ છું' વગેરે.

૬. **અપારદર્શકતા :** કોઈ પણ બાબત કે પ્રસંગ સંપૂર્ણતઃ ખૂલે નહીં. તેના અમુક અંશો છુપાવી રાખવામાં આવ્યા હોય.

૭. **વચન ન પાળવું :** કોઈ વ્યક્તિને કોઈ બાબતનું આપેલું વચન ન પાળવું.

૮. **ખોટી સ્વીકૃતિ :** કોઈ વ્યક્તિની સફળતા કે ક્રેડિટની ચોરી કરવી.

૯. **બીજાની ભૂલ છુપાવવી :** બીજાની નુકસાનકર્તા ભૂલને છુપાવવી એ ભૂલ કર્યા બરાબર જ છે.

૧૦. **દંભ–કપટ :** જે વાત કરી હોય, જે પ્રૉમિસ આપી હોય તેનાથી જીવન કે વર્તન તદ્દન જુદું હોય.

અમે કોઈ કેસ હાથ પર લઈએ તેના પાયામાં આમાંની જ કોઈક બાબત લાગુ પડતી હોય.''

''વર્મા સાહેબ, લોકો આવી અનીતિ કરતા કેમ અચકાતા નહિ હોય?''

''સૌરભભાઈ, સીધી વાત છે. કરોડપતિ થવાના અભરખા, લોભ-લાલચ, દુનિયા સાથે કદમ મિલાવવાની તીવ્ર ઘેલછા જે અનીતિ તરફ દોરી જાય છે. આ પૃથ્વી માણસનું વજન ખમી શકે છે પણ માણસે કરેલા ભ્રષ્ટાચારનું વજન ખમી શકતી નથી. પરંતુ આવા હળાહળ કળિયુગમાં સતયુગ સમાન જીવતા કોઈક વીરલા છે કે જેમની નીતિમત્તા અને ઈમાનદારીથી આ પૃથ્વી ટકી રહી છે. મારે તમને એવા એક-બે પ્રસંગો કહેવા છે.''

કળિયુગમાં સતયુગ

સૌરાષ્ટ્રના રાજકોટ શહેરની વિરાણી હાઈસ્કૂલ પાસેથી એક રિક્ષા પસાર થતી હતી. રિક્ષામાં બેસી ચંદુભાઈ અને તેમનો દીકરો ખુશાલ બૅંકમાં પૈસા ભરવા જતા હતા. પાકીટમાં પૂરા પચાસ હજાર રૂપિયા હતા.

કોણ જાણે પણ આ પાકીટ ચંદુભાઈના હાથમાં રહેલ અન્ય પુસ્તકોની વચ્ચેથી સરકી ગયું, જેની ખબર બૅંક આગળ પહોંચીને પડી. પણ હવે શું ? શોધતાં શોધતાં પાછા ગયા પણ પાકીટ જડ્યું નહીં. અંતે બાપ-દીકરો બંને ઘરે ગયા. ચંદુભાઈ નાની દુકાનના વેપારી હતા. તેથી તેમને મન તો આ બહુ મોટી રકમ કહેવાય. છતાં પ્રભુમરજી જાણી ચંદુભાઈ નિરાંતે સૂઈ ગયા પણ ખુશાલનું મન ખુશ ન રહ્યું.

બીજે દિવસે સવારે દૈનિકક્રમ પ્રમાણે ખુશાલ દૈનિક ‘ફૂલછાબ’ વાંચતાં વાંચતાં નાસ્તો કરતો હતો. ત્યાં તેણે જોરથી બૂમ પાડી અને ચંદુભાઈ પાસે દોડીને ગયો : ‘‘પપ્પા, લો આ વાંચો. આપણું પાકીટ મળી ગયું

છે.'' ચંદુભાઈએ ચશ્માં ચડાવીને વાંચ્યું : 'વિરાણી હાઈસ્કૂલ પાસેથી એક પાકીટ જડ્યું છે. લેનાર માણસ ફૂલછાબ કાર્યાલયે આપી ગયો છે. ખાતરી આપીને લઈ જવું.'

બાપ-દીકરો તૈયાર થઈ કાર્યાલયે પહોંચ્યા. ખાતરી આપી પાકીટ મેળવી લીધું. તેઓએ પાકીટ આપનાર માણસનું સરનામું પણ લઈ લીધું. અને તે સરનામે રાજકોટ શહેરની બહાર આવેલા એક ઝૂંપડપટ્ટી વિસ્તારમાં પહોંચી ગયા. જેને પાકીટ જડ્યું હતું તે કિશોરનું નામ હતું સુકેશ લીંબાચિયા. બાપ-દીકરાએ તેનો આભાર વ્યક્ત કર્યો. સાથે ચંદુભાઈએ પૂછ્યું, ''બેટા, આવડી મોટી રકમ તને રાખી લેવાની ઇચ્છા કેમ ન થઈ?''

ત્યારે સુકેશે કહ્યું, ''ભાઈ, મારા બાપુજીએ મને નાનપણથી પાઠ શીખવ્યો હતો કે ભૂખ્યા રહીને જીવન ટૂંકું થઈ જાય તે સારું પણ અણહક્કનું ધન મેળવી જીવન જીવવું સારું નહીં. ખરેખર તો આટલા બધા રૂપિયા જોઈ મને પણ એક મિનિટ માટે લોભ થઈ આવ્યો કે આમાંથી મારું ખોરડું તૈયાર થઈ જશે. વરસાદની ઋતુમાં અમો સૂતાં સૂતાં પાણી પીએ છીએ એ દુઃખ મટી જશે. પણ આ વિચાર આવતાં જ મારા સ્વર્ગસ્થ બાપુજીનો ચહેરો સ્મૃતિપટ પર તરવરવા લાગ્યો અને જાણે મને કહેવા લાગ્યા, 'બેટા સુકેશ ! તારા બાપની આબરૂને કલંક લગાડીશ નહીં.' ''

આ સાંભળતાં ચંદુભાઈ ને ખુશાલ બંને સ્તબ્ધ થઈ ગયા. બહારથી ગરીબ દેખાતા દીકરાની અંદરની અમીરાઈ દેખાઈ. મનોમન આ મહામાનવને વંદી બંને ઝૂંપડીમાંથી બહાર નીકળી ગયા.

બહાર નીકળતાંની સાથે ખુશાલે ચંદુભાઈને કહ્યું, ''પપ્પા ! તમે તેને બસો-ત્રણસો રૂપિયાની ભેટ પણ ન આપી?''

''બેટા ! આપણે આટલાથી તેની ઈમાનદારીની કદર નથી કરવી. તેની કદર ભવિષ્યમાં જરૂર કરશું.''

ચાર-પાંચ વર્ષ પછી ખુશાલે એક મોટી ફૅક્ટરી નાખી. ફૅક્ટરીમાં કામ કરવા મજૂરો તો મળી ગયા પણ તેના સુપરવાઇઝર માટે ફૂલછાબમાં જાહેરાત આપી. જેમાં લગભગ ૧૦૦થી ૧૨૫ જેટલી અરજીઓ હતી. સુકેશે પણ અરજી કરી હતી.

ચંદુભાઈએ સુકેશની અરજી જોઈ ખુશાલને કહ્યું, ''બેટા, ભલે બીજા કરતાં સુકેશનું ભણતર તથા આવડત ઓછી હોઈ શકે પણ તેની નીતિમત્તા એ જ સૌથી મોટી ડિગ્રી છે. પેલા ઋણમાંથી મુક્ત થવાની આ સરસ તક છે.''

બીજા દિવસથી રૂ. ૩૦,૦૦૦ના પગાર સાથે સુકેશ સુપરવાઇઝર તરીકેની પોસ્ટ પર ગોઠવાયો. થોડા જ સમયમાં સુકેશના ઘરધણીપણાથી, ઉત્કૃષ્ટ પ્રામાણિકતાથી તથા મજૂર વર્ગ સાથે કામ લેવાની કુનેહથી ખુશાલની ફૅક્ટરીએ હરણફાળ પ્રગતિ કરી.

ખુશાલે બીજી ખૂબ મોટી ફૅક્ટરી નાખી. તેમાં મૅનેજરની પોસ્ટ માટે ફૂલછાબમાં જાહેરાત મૂકવાની તૈયારી કરતા ખુશાલને ચંદુભાઈએ કહ્યું, ''બેટા, સુકેશ કરતાં બીજો કોણ વધુ સારો મૅનેજર આપણને

મળશે ? તેનામાં ગ્રૅજ્યુએટ કે પોસ્ટ ગ્રૅજ્યુએટ થયેલ વ્યક્તિ કરતાં પણ વધુ કોઠાસૂઝ, અનુભવો તથા આદર્શ મૅનેજરના તમામ ગુણો જોવા મળે છે. જેનો આપણને અનુભવ થઈ ચૂક્યો. માટે તું સુકેશને જ મૅનેજર બનાવ. આપણે પેલા ઋણમાંથી ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ સાથે મુક્ત થઈશું.'' દીકરાએ પિતાની આજ્ઞા શિરોવંદ્ય કરી.

•••

''સૌરભભાઈ, જુઓ મારા વૉટ્સઍપ પર એક લેખ આવ્યો છે તે વાંચો.''

''એક બહુ મોટા આંબાવાડિયાના માલિક કરશનભાઈ શેઠના અચરજની આજે કોઈ સીમા ન હતી.

શેઠની આંબાની વાડીમાં કેટલાય મજૂરો-દાડિયા કામ કરે. તેમાંનાં કેટલાંક વ્યવહારે દુર્બળ સ્ત્રી-પુરુષો પોતાના સામાન્ય પગારમાંથી છેલ્લા છ એક મહિનાથી રોજના દસ દસ રૂપિયા કપાવતાં. કરશનભાઈને એમ કે, 'અલ્પ બચત જેવી યોજનાવાળા કોઈ આ મજૂરોને સમજાવી ગયા હશે, સારું જ છે. બે પૈસા બચશે તો છોકરાને કામ લાગશે ને સાજે-માંદે તેમને જ મદદરૂપ થશે.'

પણ આ વ્યવહારે દુર્બળ ભાઈ-બહેનોનું આયોજન કંઈક જુદું જ હતું. આજે એમાંના એક મજૂર રામુભાઈએ આયોજનનો ફોડ પાડતાં કહ્યું, ''શેઠ ! માફ કરજો. અમુ તમોને તાં વરહોથી વેઠ કરીએ ને તમો અમારું પેટ પૂરો હો. પન તમોના હાટુ અમુને કોઈ ભાવ જ નઈ. અમારી જાતિ એવી કે લાગ મિલે તો તમોના તાં ચોરી કરી લેવાની. એમાં કાંઈ શરમ નઈ. અમુ તમોની કેટલીય કેરિયું વેકી મારી પૈસા લઈ ગ્યા. તમોનાં કેટલાંય હથિયાર પણ ચોરી કરીને વેકી મારેલાં. પણ એક દી મારા દાદાના ભાઈ વાસુકાકા અમારા પાડામાં (વસ્તીમાં) આઈવા ને અમુને ભગવાનની બહુ હારી હારી વાતું કરી કે, 'ભગવાન આપડી અંદર રહી છી ને આપડી બધી વાતુંને, ક્રિયાને જોયે છી તો હવે આપડાથી બેઈમાની ના ઠાય. જો ભગવાનને આપડી હાથે રાખવા હોય તો બેઈમાની ના કરાય. ની તો ભગવાન આપડને માફ ન કરે.' આ વાત અમુને ભેજામાં ઊતરી ગઈ. તે દા'ડે અમુ બધાએ ભેગા થઈને વિચાર કયરો કે અમુએ તો કરશન શેઠનું બહુ ચોઈરું છી. તો આપડે તેનું પાછું વારવું જોયે. તે વિના ની ચાલવાનું. આ વિચારીને અમુ બધા તમોની કને છ મહિનાથી ૧૦-૧૦ રૂપૈયા કપાવી છી. એ રૂપૈયા તમોના જ છી ને અમુને બધાયને માફ કરી દીજો, અમાડું પ્રાયશ્ચિત્ત કરવા દીજો.''

''વર્મા સાહેબ, excellent. અમારા સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં સ્વામિનારાયણ ભગવાને સંપ્રદાયની સ્થાપના કરી શિક્ષાપત્રી રચી અને આશ્રિત ત્યાગી-ગૃહીમાત્રને સદાચાર-નીતિમત્તાના ઊંચા પાઠ શીખવ્યા છે. તેના પણ આવા જ પ્રસંગો છે. જો આપ રજા આપો તો કહું.''

''હા જરૂર કહો.''

''સ્વામિનારાયણ ભગવાનના સ્વાભાવિક ગુણ વિષે કહું.''

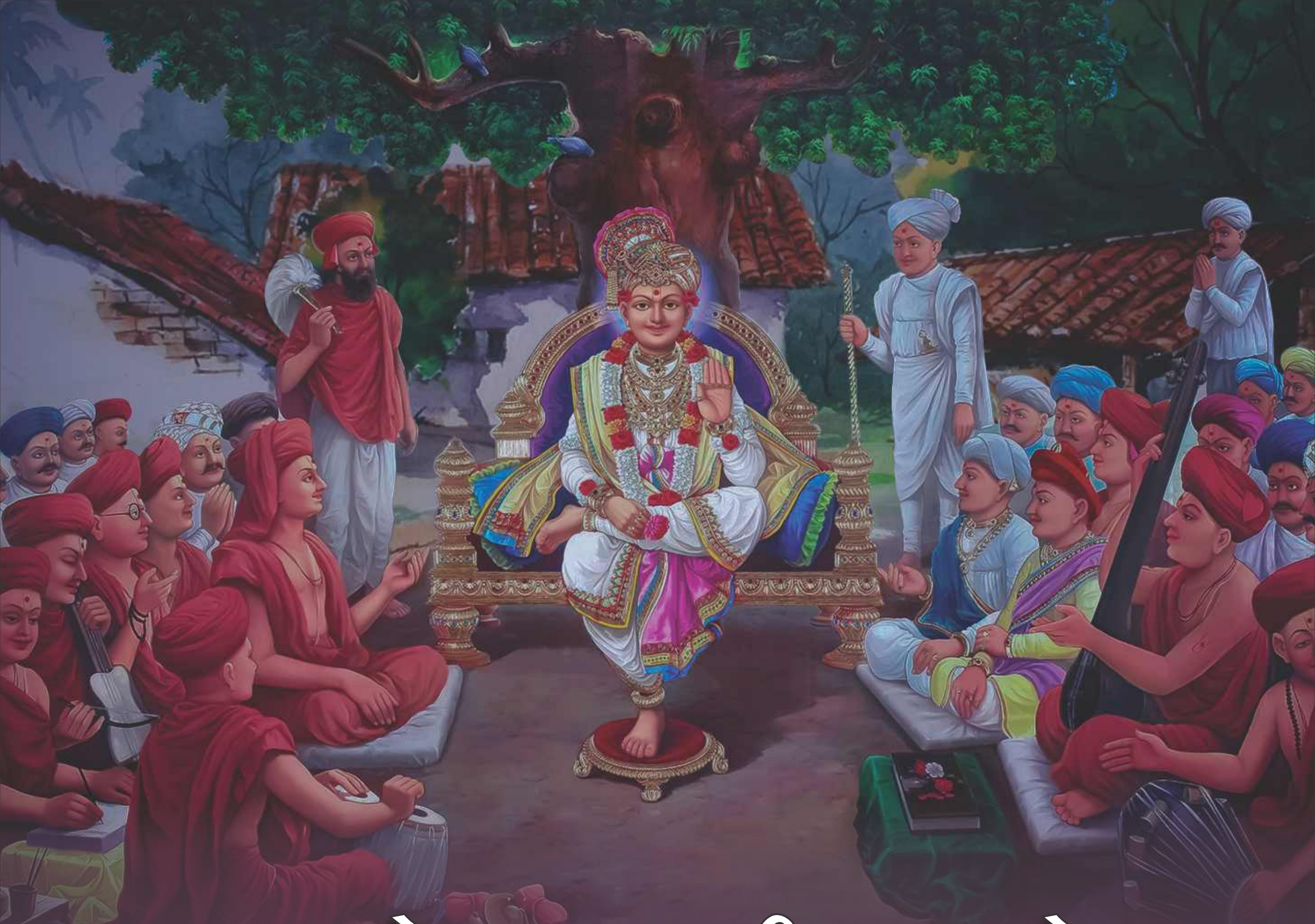

॥ ધન્ય હો ભગવાન સ્વામિનારાયણને ॥

'અતિ દયાળુ રે સ્વભાવ છે સ્વામીનો...' શ્રીજીમહારાજ પોતાના ભક્તજનની રક્ષા કરવા માટે સદાય તત્પર હોય છે. એમાંય એમનાં દુઃખ ટાળવા માટે મહારાજ અધીરા બની જતા. સંવત ૧૮૬૯માં દુષ્કાળ પડવાનો છે તેવી આગાહી કરી પોતાના હરિભક્તોને અનાજ અને દ્રવ્યનો સંગ્રહ કરવાની, ઢોર વેચી દેવાની ભલામણ કરતાં શ્રીજીમહારાજ દેરડી ગામે ભક્તરાજ મેરામ માંજરિયાના ઘરે પધાર્યા. તેમને જરૂર જણાય તો ગઢપુર આવી જવાની ભલામણ કરી શ્રીજીમહારાજ આગળ પધાર્યા.

ચોમાસું અડધું જતું રહ્યું હતું પરંતુ વરસાદનો છાંટોય પડ્યો નહોતો. પીવાનાં પાણી નહોતાં મળતાં તો દાણા તો મળે જ ક્યાંથી ? દયાળુ સ્વભાવના મેરામ ભક્ત સંગ્રહ કરેલા અનાજમાંથી ભૂખ્યા અભ્યાગતોને દાણા ખવરાવવા માંડ્યા. છેવટ જતાં કોઠાર ખાલી થઈ ગયા. તેમનાં ધર્મપત્ની

કમરબાઈએ ભગતને કહ્યું, ''મહારાજે કહ્યું હતું કે દાણા ખૂટી જાય તો ગઢડા હાલ્યા આવજો. તો હાલો, આપણે ગઢપુર જઈએ.'' ત્યારે ભગતે કહ્યું, ''આપણાથી ધર્માદાનો એક દાણોય કેમ ખવાય ?'' એમ કહી ગઢપુર જવાની ના પાડી દીધી.

એક-બે-ત્રણ એમ કરતાં ચાર દિવસ વીતી ગયા. ભૂખ્યા પેટે રાત્રે નીંદર પણ શે આવે ? ચોથી રાત્રિ ભગતને કાઢવી અસહ્ય થઈ પડી. તેઓ રાત્રે તેમના ધર્મપત્નીને ખબર ન પડે તેમ ચૂપકીથી ઊઠ્યા અને ગામના વણિકના ઘરનું બારણું ઠેકી છાનામાના મૂઠી જારની ચોરી કરી આખી જાર ત્યાં જ ચાવી ગયા. ઘરે આવી પાણી પીને સૂઈ ગયા. પેટ તો શું ભરાય ? પણ થોડી કળ વળી.

એ જ રાત્રે ભગતના ઘરે કોઈએ દરવાજો ખટખટાવ્યો. કમરબાઈએ દરવાજો ખોલ્યો તો સામે શ્રીજીમહારાજ ઊભા હતા. કમરબાઈના આનંદનો પાર ન રહ્યો. પરંતુ મહારાજનું મુખ જરા શામળું, નારાજગી ભરેલું દેખાતું હતું. ભ્રૂકુટિ વાંકી કરી મહારાજે મેરામ ભગતને કહ્યું, ''ભગત, તમે અમારા સત્સંગી થયા પરંતુ સત્સંગીની રહેણીકરણી ન પાળી શક્યા. વણિકના ઘરે ચોરી કરીને મૂઠી જાર ખાધી છે પરંતુ ગણી લ્યો, મૂઠીમાં જારના કેટલા દાણા આવે ? એક એક દાણે તમારે વણિકના ઘરે બળદનો અવતાર ધરવો પડશે. ભગત ! અમે કહ્યું હતું કે દાણા ન મળે તો ગઢડે આવી જજો. છતાં તમે આજ્ઞા ન માની ને ચોરીનો સહારો લીધો ! જો દાણે દાણે વણિકના ઘેર બળદનો અવતાર ન ધરવો હોય તો કાલે સવારે વણિકના ઘેર જઈ માફી માગી મૂઠી જારના ત્રણ રૂપિયા રોકડા આપી દેજો.'' પણ મેરામ ભગત પાસે એક કોડી પણ નહોતી તો ત્રણ રૂપિયા ક્યાંથી ચૂકવે ?

શ્રીહરિએ પચાસ રૂપિયાની કોથળી ભગતના હાથમાં ધરી દેતાં કહ્યું, ''લો ભગત, આ પચાસ રૂપિયામાંથી ત્રણ રૂપિયા ચૂકવી દેજો.'' વળી, શ્રીજીમહારાજે નીતિમય જીવન જીવવાનો ઉપદેશ આપ્યો કે, ''અમારો આશરો થયા પછી પરસેવાનો જ દાણો લેવો. વગર મહેનતનું ઘણું મળે તોપણ ન લેવું. ક્યારેય ભૂલેચૂકે અણહક્કનો એક કણ પણ ન લેવો. અનીતિ કરીને કદી ઉદરપોષણ કરવું નહીં.''

આ છે શ્રીહરિના નીતિમય જીવન જિવાડવાના ઉમદા આદર્શો !

●●●

''સૌરભભાઈ, ધન્ય છે ભગવાન સ્વામિનારાયણને કે જેમણે આવો ગૌરવવંતો હરિભક્ત સમાજ તૈયાર કર્યો છે. આપણા ભારત દેશના પ્રથમ ગૃહમંત્રી સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ એટલે જ કહેતા કે, 'દેશના લોકો જો શિક્ષાપત્રીની આજ્ઞાઓનું પાલન કરે તો દેશમાં ફોજદારી કાયદો, પોલીસ અને અદાલતોની ઓછામાં ઓછી જરૂર પડે. કારણ કે તેના ૨૧૨ શ્લોકમાં I.P.C.ની ૫૧૧ કલમોનો સમાવેશ થઈ જાય છે. જે વ્યક્તિ શિક્ષાપત્રી મુજબ વર્તે તેને ફોજદારી કોર્ટમાં તહોમતદાર તરીકે જવું જ ન પડે.' ''

''અંકલ, આ તો થઈ બે સદી પૂર્વેની વાત ! અત્યારે તો બધાય ભ્રષ્ટાચારના પૂજારી થઈને બેઠા છે. એમાં

નીતિમત્તાના આદર્શો ક્યાં જોવા મળે ?''

''પલ્કેશભાઈ, ભગવાન સ્વામિનારાયણ પ્રસ્થાપિત નીતિમત્તાના સર્વોત્તમ આદર્શને યથાવત્ જીવંત રાખવા વર્તમાનકાળે અતિશે યત્નશીલ વિભૂતિ છે આપણી એસ.એમ.વી.એસ. સંસ્થાના પ્રણેતા ગુરુજી પ.પૂ. સ્વામીશ્રી ! જેનો તાજેતરનો પુરાવો એટલે જ ખૂબ ભવ્યતાથી ઊજવાયેલ જ્ઞાનસત્ર-૧૯નું યુવા અધિવેશન !! જેની નોંધ દિવ્ય ભાસ્કર જેવા વર્તમાનપત્રોએ પણ લીધી હતી.''

મન્ડે પોઝિટિવ SMVS દ્વારા 5 દિવસનું જ્ઞાનસત્ર: 50 હજાર યુવાન નીતિમત્તાના પાઠ ભણ્યાં

યુવાનોએ ટ્રાફિક સિગ્નલ નહીં તોડવા, ટેક્સ ચોરી નહીં કરવા, લાંચ નહીં આપવા પ્રતિજ્ઞા લીધી

ભાસ્કર ન્યૂઝ | ગાંધીનગર

ગાંધીનગર ખાતે આવેલ એસએમવીએસ સ્વામિનારાયણ સંસ્થા દ્વારા પાંચ દિવસીય જ્ઞાનસત્રનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. જેમાં 50 હજાર યુવક-યુવતીઓએ નીતિમત્તાના ભાઠ ભણી ધન્યતા અનુભવી હતી. દ્વિતીય દિને યુવા અધિવેશનમાં ગુરુજી સત્યસંકલ્પદાસજી સ્વામીએ નીતિમત્તાના પાઠ શીખવ્યાં હતા. જીવનમાં પ્રામાણિકતા રાખી હોય, નીતિમત્તા રાખી હોય, સિધ્ધાંતમય જીવન જીવતા હોય તેવા પાત્રોનું દર્શન કરાવી સૌને ખૂબ જ પ્રેરણા પૂરી પાડી હતી.

સ્વામીજીએ દૈનિક જીવનમાં નજીવી બાબતોમાં ક્યાં-ક્યાં નીતિમત્તા ચૂકી જતાં હોઈએ છે તે જણાવ્યું હતું. તેઓએ હાજર યુવાનોને ટોલ ટેક્ષ, કોઈપણ પ્રકારના સરકારી ટેક્સ, ઈલેક્ટ્રિસિટી કે પાણીની ચોરી નહીં કરવા, ટ્રાફિક સિગ્નલ નહીં તોડવા, ટિકિટ વગર પ્રવાસ નહીં કરવા, દૂધ-ઘી, મસાલા કે અન્ય વસ્તુઓમાં ભેળસેળ નહીં કરવા, લાંચ નહીં આપવા જેવી પ્રતિજ્ઞા લેવડાવી હતી. યુવા અધિવેશનમાં રાજ્યના મંત્રી જગદીશ પંચાલ અને કુબેરસિંહ ડીંડોર પણ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

જગદીશ પંચાલે પોતાના વક્તવ્યમાં જણાવ્યું હતું કે, 'દેશમાં, રાજ્યમાં ઘણી યુનિવર્સિટીઓ છે પરંતુ એસ.એમ.વી.એસ સંસ્થા એક એવી યુનિવર્સિટી છે કે જ્યાં સમાજને રાહ ચીંધી શકે તેવા આદર્શ અને સંસ્કારી યુવાનો તૈયાર થાય છે. દીપથી દીપ પ્રગટે એ રીતે વર્ષો વર્ષ સુધી આદર્શ યુવાનો તૈયાર થતા રહેશે.' આ રીતે તેમણે યુવાનોને તેમનામાં રહેલી શક્તિ બહાર લાવવા પર ખાસ ભાર મૂક્યો હતો.

■ યુવા અધિવેશનમાં ગુરુજી સત્યસંકલ્પદાસજી સ્વામીએ નીતિમત્તાના પાઠ શીખવ્યાં હતા.

આઇ.પી.સી.ની કલમ	શિક્ષાપત્રી શ્લોક નંબર	ગુનાઓના ટૂંકમાં પ્રકાર
૧૦૭થી ૧૨૦	૨૭	ગુનાઓમાં મદદ ન કરે.
૧૨૧થી ૧૪૦	૩૪	રાજ્ય વિરુદ્ધના ગુના ન કરે.
૧૪૧થી ૧૬૦	૨૦૧	તકરાર, બખેડો, હુલ્લડ ન કરે.
૧૬૧થી ૧૭૧ આઇ.	૨૬	વ્યવહારમાં લાંચ ન લે.
૧૭૨થી ૨૬૩ એ.	૩૪	રાજાના માણસ કે રાજાના ધર્મ વિરુદ્ધ, કાયદા વિરુદ્ધ ન જાય.
૨૬૪થી ૨૬૭	૧૫૨	મજૂર વગેરેને ધન, ધાન્ય દીધાનું કીધું હોય તેટલું જ આપે, ઓછું ન આપે એટલે જોખવામાં ઓછું ન આપે.
૨૬૮થી ૨૭૮	૩૨	લોકોની તંદુરસ્તીને નુકસાન કરે તેમ જાહેર જગ્યાએ થૂંકી, મળમૂત્ર કરી ગંદકી ન કરે.
૨૭૯થી ૨૯૪	૩૬	વિચાર્યા વિના તત્કાળ કોઈ ઉતાવળનું નુકસાનકારક કાર્ય ન કરે.
૨૯૫થી ૨૯૮	૮૪, ૨૧, ૨૩, ૨૫, ૨૯	કોઈ પણ ધર્મની નિંદા તેમજ નુકસાન ન કરે.
૨૯૯થી ૩૦૪ એ.	૧૧, ૧૩	મનુષ્યની હિંસા ન કરે.
૩૦૫થી ૩૧૧	૧૪	આત્મઘાત ન કરે.
૩૧૨થી ૩૧૮	૧૧, ૧૩	નાના જન્મેલા, ન જન્મેલા જીવ-પ્રાણીમાત્રની હિંસા ન કરે.
૩૧૯થી ૩૫૮	૧૧, ૧૩	કોઈને ઈજા ન કરે તેમજ હુમલો ન કરે તેમજ કોઈને ખોટી રીતે રોકી હેરાન ન કરે એટલે હિંસા ન કરે.
૩૫૯થી ૩૭૭	૧૮	અપહરણ, વ્યભિચાર, બળાત્કાર ન કરે.
૩૭૮થી ૪૦૪	૧૭	ચોરી, લૂંટ ન કરે.
૪૦૫થી ૪૦૯	૩૭	વિશ્વાસઘાત ન કરે.
૪૧૦થી ૪૧૪	૧૭	ચોરીનો માલ પણ ન રાખે.
૪૧૫થી ૪૨૪	૩૭	વિશ્વાસઘાત કરી છેતરે નહીં.
૪૨૫થી ૪૪૦	૭૫	જે જીવનું જેવી રીતે સન્માન કરવું ઘટતું હોય તેનું તેવી રીતે સન્માન કરે એટલે તેની સાથે તોફાન ન કરે.
૪૪૧થી ૪૬૨	૩૩	જે સ્થાનક ધણિયાતું હોય તે સ્થાનકને વિષે તેના ધણીને પૂછ્યા વિના દાખલ ન થાય.
૪૬૩થી ૪૮૯ ડી.	૧૪૩, ૧૪૬	લખાણમાં તેમજ વ્યવહારમાં ખોટું કાર્ય ન કરે.
૪૯૦થી ૪૯૨	૧૩૯	માતા, પિતા, ગુરુ, રોગાતુર એવો જે કોઈ મનુષ્ય જેને આપણે કાયદેસર પાળવાનાં હોય તેને તરછોડી કાઢી ન મૂકે.
૪૯૩થી ૪૯૮	૧૮	વ્યભિચાર ન કરે.
૪૯૯થી ૫૦૯	૨૦	કોઈને વિષે મિથ્યા અપવાદ-આરોપણ ન કરે. બદનક્ષી ન કરે.
૫૧૦	૧૫	દારૂ પી જાહેર જગ્યાએ તોફાન ન કરે.
૫૧૧	૨૭	ગુનાઓ કરનારની સોબત ન કરે તેમજ ગુના ન કરે.

ધન્ય હો,
એસ.એમ.વી.એસ.ને !

"સૌરભભાઈ, ગુરુજી સત્યસંકલ્પદાસજી સ્વામીશ્રીની આ સભા મને મળી શકે ? હું પોતે સાંભળીશ અને મારા સ્ટાફમાં પણ સંભળાવીશ."

"લ્યો, હું અત્યારે જ અમારી સંસ્થાની વેબસાઇટ પરથી તેના કેટલાક અંશ આપને સંભળાવું."

જ્ઞાનસત્ર–૧૬ : તા. ૨૯–૧૦–૨૦૨૨ના સંધ્યા સેશનમાંથી સંકલિત ગુરુજીની દિવ્યવાણી

વ્હાલા મુક્તો,

હોશિયાર વિદ્યાર્થી ૮૦ માર્ક્સ આવ્યા તે ન જુએ પરંતુ ૨૦ ક્યાં કપાયા તે જુએ. તેમ ભગવાનના રાજીપાના માર્ગે આપણા ૨૦ માર્ક્સ ક્યાં કપાય છે તે આજે જોવું છે.

આપણે અમીર હોઈએ છીએ પરંતુ સંસ્કારમાં ક્યારેક બહુ ગરીબ થઈ જતા હોઈએ છીએ. આપણે આકાશમાં ઊડતા તો શીખ્યા છીએ પરંતુ જમીન પર ચાલતા નથી આવડતું હોતું. આપણે કોણ છીએ ? કોના છીએ ? આપણું કર્તવ્ય શું છે ? એનો નિરંતર વિચાર રાખવો. પૈસો મહત્ત્વનો નથી; આપણા સંસ્કાર મહત્ત્વના છે. જરા વિચારીએ, કોઈનો અણહક્કનો રૂપિયો આપણા ઘરમાં રહી જતો નથી ને ? કોઈના બે-પાંચ રૂપિયા પાછા ન અપાયા હોય એનું હૈયે દુઃખ થાય છે ? કે પછી 'નથી; જા, થાય એ કરી લેજે' આવી અહંકારભરી વાણીથી સામેનાને જેમ તેમ બોલી દૂભવી નખાય છે ? હંમેશાં યાદ રાખવું કે કોઈની આંતરડી ઠારી ન શકીએ તો કાંઈ નહિ પણ કોઈની

આંતરડી કકળાવીએ તો નહિ જ.

કડવી લગાડીને પણ આ વાત કહેવી એ અમારી ફરજ છે. આપણા જીવનથી આપણો સત્સંગ, આપણા ઈષ્ટદેવ, આપણા ગુરુ તથા તિલક-ચાંદલો વગોવાય નહિ એનો ખૂબ ખટકો રાખજો; જો તમે અમારા હોય તો. નહિતર તમારે ને અમારે કોઈ લેવા-દેવા નથી. કરોડોનાં દાન કરશો તોય તમારા કલ્યાણની જવાબદારી અમારી નથી.

આપણી પાસે બહુ મોટી ભગવાનના રાજીપારૂપી મૂડી છે. તેને સાચવવા માટે બહુ ગંભીર રહેવું. અત્યારે દરેકની દોટ પૈસા પાછળ છે. ઘણી વખત સાંભળીએ ત્યારે કકળી ઉઠાય કે મેડિસિનની અંદર ભેળસેળ થતી હોય ! લોકોનાં જીવન સાથે ચેડાં થતાં હોય ! શિક્ષણમાં ભ્રષ્ટાચાર, નોકરીઓમાં ચોરી. આકાશ ફાટેલું છે એમાં થીંગડું ક્યાં દેવું ? પણ નાનાં નાનાં થીંગડાં મારીનેય કંઈક તો આકાશ સંધાશે !

પ્રામાણિકતા અમારો પ્રિય વિષય છે. કારણ કે અમારા રૂંવાડે રૂંવાડે આ ભર્યું છે અને તમારા રૂંવાડે રૂંવાડે આ ભરવું છે.

એ માટે દેશ અને સત્સંગના અદના સેવક બની રહી સ્વજીવન થકી અન્યને વિશેષ પ્રેરણા મળે એવા પ્રેરણાદાયક પાત્ર બનવા આટલું અવશ્ય ધ્યાન રાખીએ :

- ટોલટૅક્સ, ઇલેક્ટ્રિસિટી, GST અથવા અન્ય કોઈ પ્રકારના ટૅક્સની ચોરી ન જ કરીએ.
- ટ્રાફિકમાં પણ BRTS રોડનો ઉપયોગ ન જ કરીએ.
- ટ્રાફિક સિગ્નલને અનુસરીએ.
- સરકાર દ્વારા જણાવેલા તમામ નિયમોનું ઈમાનદારીપૂર્વક પાલન કરીએ.

●●●

‘‘ઓહોહો સૌરભભાઈ ! જ્યાં ચારેબાજુ નર્યો ભ્રષ્ટાચારનો જ દાવાનળ સળગી ઊઠ્યો છે ત્યાં જન જન પ્રત્યે નીતિમત્તા અને પ્રામાણિકતાનો સુબોધ વહાવનાર આવા કોઈક ઓલિયાપુરુષ પણ આ પૃથ્વી પર છે ખરા !’’

‘‘હા વર્મા સાહેબ, આ યુવા અધિવેશનમાં અતિથિવિશેષ તરીકે ઉપસ્થિત રહેલા માનનીય મંત્રી શ્રી જગદીશભાઈ પંચાલે પણ પોતાના વક્તવ્યમાં આ જ જણાવ્યું હતું કે, ‘નીતિમત્તાના પાઠો શીખવતું કોઈ યુવા અધિવેશન હોય અને એમાં મારી હાજરી હોય એવો મારા જીવનનો આ પ્રથમ અનુભવ છે.’ ઉપરાંત, તેઓએ ગુરુજી પાસે આશિષ માગ્યા હતા કે, ‘ગુરુજી, જીવનમાં મારે કોઈનો એક રૂપિયો પણ ન લેવો પડે અને નીતિમત્તાયુક્ત મારો કાર્યકાળ પૂરો કરી શકું એવા આશીર્વાદ આપજો.’ ’’

‘‘ધન્ય હો, એસ.એમ.વી.એસ.ને ! જેને આવા નીતિમત્તાને વરેલા દિવ્ય ગુરુનું શિરછત્ર મળ્યું !’’

‘‘પલ્કેશભાઈ, તેઓ નીતિમત્તાને વરેલા છે એમ નહિ પરંતુ સ્વયં નીતિમત્તા આ દિવ્યપુરુષોને વરેલી છે. ગુરુદેવ અને ગુરુજીના જીવનના પ્રામાણિકતાના પ્રસંગો પણ અદ્‌ભુત પ્રેરણાદાયી છે.’’

●●●

ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજી જ્યારે પૂર્વાશ્રમમાં હતા તે સમયનો પ્રસંગ છે. તેઓની ઉંમર અવરભાવમાં ૧૬-૧૭ વર્ષની હશે. તેઓનું પૂર્વાશ્રમનું નામ દેવુભાઈ હતું. તેઓ વાંસવા ગામે કરિયાણાની દુકાન સંભાળતા. એક વખત એક ભાઈ દુકાને વસ્તુ લેવા આવ્યા. એટલે એક રૂપિયાની વસ્તુ લઈ તેમણે એક રૂપિયાની નોટ દુકાને મૂકી. થોડી વારે દેવુભાઈ નોટ હાથમાં લઈ મૂકવા ગયા ત્યારે ખબર પડી કે એમાં બીજી પણ એક રૂપિયાની નોટ ચોંટેલી હતી. ભૂલથી બે રૂપિયા આવી ગયા હતા. દેવુભાઈ તે ભાઈને ઓળખતા હતા. આથી બે કિ.મી. ચાલતાં તેમના ઘરે જઈ વધારાની એક રૂપિયાની નોટ પાછી આપી આવ્યા. દેવુભાઈની આ પ્રામાણિકતા જોઈ પેલા ભાઈ ખૂબ પ્રભાવિત થયા.

●●●

ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજી મોટા મંદિરે બિરાજતા ત્યારે હાલ મૂ.નિ. સાગરદાનભાઈ સ્વામિનારાયણ ડેપ્યુટી કલેક્ટરની પોસ્ટ પર હતા. એક દિવસ તેમણે ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજીને પ્રાર્થના કરી કે, ‘‘બાપજી, મારા હાથ નીચેના કારકુનોના પણ પોતાના મોટા બંગલા થઈ ગયા છે અને હું હજુ ભાડાના મકાનમાં રહું છું. જો તમે મને થોડો સમય લાંચ લેવાની છૂટ આપો તો મારે એક ઘરનું ઘર થઈ જાય.’’ ત્યારે ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજીએ કહ્યું, ‘‘સાગરદાનભાઈ, દરરોજ દાળ-ભાત, શાક-રોટલી જમતા હોય તો અઠવાડિયે જમજો અને શાક-રોટલી જમીને રહેજો પણ કદી લાંચ લેવાનો સંકલ્પ ન કરશો. બીજા બધાના બંગલા અહીં થશે પણ તમારો બંગલો અક્ષરધામમાં બંધાય છે.’’ ત્યારપછી એમણે લાંચ લેવાનો વિચાર સુધ્ધાં નથી કર્યો. આજે તેમનો પરિવાર ખૂબ સુખી, સમૃદ્ધ અને રાજીપાપાત્ર છે.

●●●

વ્હાલા ગુરુજી પ.પૂ. સ્વામીશ્રી પણ નીતિમત્તાના પ્રખર હિમાયતી છે.

સ્વામિનારાયણ ધામ બૉય્ઝ ગુરુકુલના વિદ્યાર્થીઓ ધોરણ-૧૨ પૂર્ણ કરી ઘરે જાય ત્યારે ગુરુજી કાયમ કહેતા હોય છે કે, ‘‘બાળમુક્તો, પૂર્વે ઋષિમુનિઓ વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી ગુરુદક્ષિણા માગતા. આજે અમારે પણ તમારી પાસેથી ગુરુદક્ષિણા જોઈએ છે. અમારે ગુરુદક્ષિણામાં પૈસા નથી જોઈતા. અમને ગુરુદક્ષિણામાં વચન આપો કે તમે જીવનમાં કદી અધર્મ-અનીતિનો એક રૂપિયો પણ નહિ લો. કદી ખોટું નહિ કરો.’’

●●●

એક વખત ગુરુવર્ય પ.પૂ. સ્વામીશ્રી અમદાવાદના ઈસનપુર સેન્ટરમાં હરિભક્તોને સુખિયા કરવા પધારી રહ્યા હતા. નૅશનલ હાઈવે નં. ૮ ઉપર રસ્તામાં ખૂબ ટ્રાફિક હોવાથી ડ્રાઈવર મુક્તે ગાડી BRTS બસના ટ્રેક પર વાળી જેથી ઈસનપુર મંદિરે જલદી પહોંચાય. તરત જ ગુરુવર્ય પ.પૂ. સ્વામીશ્રીએ ટકોર કરી,

‘‘કેમ ભઈલા BRTSના ટ્રેક પર લીધી ?’’

‘‘દયાળુ, આપણે પહોંચવામાં મોડું ન થાય વળી, ટ્રાફિક પણ ઘણો છે તેથી આ ટ્રેક પર લીધી છે અને

ગાડીમાં સંતો છે એટલે કંઈ નહિ થાય.''

''પાછી વાળી લો. ભલે આપણે સંત છીએ પણ ભારતના નાગરિક તો છીએ જ ને ? બધાને જે નિયમ લાગુ પડે તે આપણને પણ લાગુ પડે; માટે ગાડી પાછી વાળી લો. આપણાથી સરકારના નિયમનો લોપ કેમ થાય ?''

આમ, ગુરુજીની રુચિ જાણી ડ્રાઈવર મુક્તે BRTS ટ્રેક પર લીધેલી ગાડી પાછી વાળી દીધી.

•••

એક વખત વ્હાલા ગુરુજી ગાડીમાં બિરાજી સીટ બેલ્ટ પહેરતા હતા. ત્યારે બાજુમાં ડ્રાઈવ કરતા હરિભક્તે કહ્યું,

''દયાળુ, આપ સીટ બેલ્ટ નહિ પહેરો તો ચાલશે.''

''કેમ ? સરકારનો નિયમ છે કે બાજુમાં બેસવાવાળાએ પણ સીટ બેલ્ટ ફરજિયાત પહેરવો. વળી, આપણી સેફ્ટી (સલામતી) માટે જ છે ને !''

આમ, ગુરુજી સરકારશ્રી દ્વારા બનાવેલા નાના નાના નિયમો પણ સરતચૂક કરતા નથી કે કરવા દેતા નથી.

•••

''સૌરભભાઈ, ખરેખર તમારા ગુરુજી પોતે તો પ્રામાણિકતાથી જીવન જીવે છે પરંતુ લાખો અનુયાયીઓને પણ પ્રામાણિકતાના જ પાઠ શીખવી રહ્યા છે. આવા ગુરુના શિષ્ય થવું એ પણ બહુ ધન્યતાની વાત છે !''

''પલ્કેશભાઈ, ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજી અને ગુરુજીની આ પ્રામાણિકતાની પાઠશાળામાં ઊછરેલા એવા હજારો યુવકો આજે ઘોર કળિકાળમાં પણ ઝળહળતા સિતારાની જેમ ચમકે છે.''

એસ.એમ.વી.એસ.ના ઝળહળતા સિતારા

શ્રીજીમહારાજની કૃપાથી અને ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજી અને ગુરુજી પ.પૂ. સ્વામીશ્રીના દિવ્ય અનુગ્રહથી વર્તમાનકાળે એસ.એમ.વી.એસ.માં પણ એવા કેટલાય ઝળહળતા સિતારા છે જેમને જોઈ હરિ હરખાય છે.

ઈસનપુર સેન્ટરના આશિષભાઈ સુભાષભાઈ શાહ. તેઓ અને તેમના બાપુજી વર્ષોથી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ ચલાવે છે. શરૂઆતમાં એક દુકાન તેમણે ભાડાપટ્ટા પર લીધેલી. તેઓએ ૪૦ વર્ષ સુધી એ દુકાન વાપરી હતી. કાર્યક્ષેત્ર વધતાં બીજે મોટી દુકાન લીધી. એ વખતે કેટલાક કુટુંબીજનો તથા નજીકના ઓળખીતા લોકોએ તેમને સૂચન કર્યું કે, ‘‘તમે વર્ષોથી ત્યાં ભાડાની દુકાનમાં છો તો પાઘડી પેટે અમુક રકમ માલિક પાસેથી માગો. બધા આવી રીતે માગતા જ હોય છે. આ રિવાજ છે. તમે ૮-૧૦ લાખ રૂપિયા માગો. તમને આપશે જ. એ રકમ બીજી દુકાન લેવામાં મદદરૂપ થશે.’’

આશિષભાઈની આર્થિક સ્થિતિ બીજી દુકાન ખરીદવા જેટલી સક્ષમ નહોતી. તેમ છતાં બંને બાપ-દીકરાએ ભેગા મળી વિચાર્યું કે, ‘૪૦ વર્ષથી દુકાનમાલિકે આપણી પાસેથી દુકાન ખાલી કરાવી

નથી. અને આપણે હવે બીજે જવાનું થયું ત્યારે રૂપિયા લેવાના ? એ અણહક્કના કહેવાય.'

આશિષભાઈ માલિક પાસે દુકાન ખાલી કરી બીજે ટ્રાન્સફર થવાની વાત કરવા ગયા. ત્યારે માલિકે સામેથી કહ્યું, ''તમે ૪૦ વર્ષથી મારી દુકાનમાં ભાડે હતા એટલે હું ૪૦ લાખ રૂપિયા પાઘડી તમને આપું છું.''

આશિષભાઈએ સવિનય તેનો અસ્વીકાર કરતાં કહ્યું કે, ''હું સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો સત્સંગી છું. એ પૈસા મારા પરસેવાના પૈસા ન કહેવાય; મારાથી ન લેવાય.'' માલિકે બહુ આગ્રહ કર્યો એટલે ગુરુદેવની રુચિ જાણવા વાસણા ગયા. ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજીએ કહ્યું, ''બિચારાએ ૪૦ વર્ષ સળંગ તમને દુકાન વાપરવા આપી છે. માટે એક રૂપિયોય ન લેવાય.'' તેમણે માલિકને કહ્યું, ''માફ કરજો. મારે એકેય રૂપિયો નથી લેવો. ૪૦ વર્ષ દરમ્યાન અમારાથી કંઈ ભૂલ થઈ હોય તો માફ કરજો.''

''ધન્ય છે, ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજીને કે જેઓ પોતાના શિષ્ય વર્ગને આવો નીતિમત્તાનો ઉપદેશ આપી નીતિમય જીવન જિવાડે છે ! ધન્ય છે આશિષભાઈને તથા તેમના પિતાને ! કે જેમણે ૪૦ લાખ રૂપિયાની ઑફરને સ્વીકારી નહીં.''

''વર્મા સાહેબ, હજુ સાંભળો. બીજા એવા કેટલાય પ્રસંગો છે.''

●●●

અમેરિકાના એડિસનના કિશોરમુક્ત સહજ ભટ્ટ છેલ્લા ૪ વર્ષથી ગુગલ કંપનીમાં જૉબ કરે છે. ગુરુજીએ તેમને મહારાજ અર્થે જીવન જીવવાનો સંકલ્પ આપ્યો છે. ટૂંક જ સમયમાં તેઓ અહીં ઇન્ડિયા ગુરુજીના દિવ્ય સાંનિધ્યમાં રહેવા આવી જવાના છે. ગુરુજીએ તેમને જ્ઞાનસત્ર-૧૬નો લાભ લેવા એક મહિનો ઇન્ડિયા આવવાની આજ્ઞા કરી હતી. આથી ઑક્ટોબર, ૨૦૨૨માં તેઓ અહીં ઇન્ડિયા આવેલા. તેઓ જે કંપનીમાં જૉબ કરે છે ત્યાં તેઓ સારી પોસ્ટ પર છે. તેમને આપણી સંસ્થાના વિભાગીય કાર્યકર્તાએ વાત કરી કે, ''આપણી સંસ્થાના મૅનેજમૅન્ટનું માળખું સુવ્યવસ્થિત ગોઠવાય તેવો ગુરુજીએ સંકલ્પ જણાવ્યો છે. તો આપને સારી એવી કોર્પોરેટ કંપનીનો અનુભવ છે, ત્યાંના મૅનેજમૅન્ટનો અનુભવ છે. આપણે સંસ્થામાં થોડી મૂલ્યાંકન સિસ્ટમ ગોઠવવી છે તો કેવી રીતે ગોઠવી શકાય તેનો આપની કંપનીનો અનુભવ શેર કરો તો એ સિસ્ટમ સંસ્થામાં અમલમાં મૂકીએ.''

એમણે પોતાનો અનુભવ શેર કર્યો. As an employee એમને પણ ૨-૩ મહિને rating આપવાના હોય, ઍનાલિસિસ સબમિટ કરવાનું આવતું હોય એવું એક ફોર્મ ખોલીને તેમણે બતાવ્યું. શરૂઆતનાં એક-બે સૅક્શન જેમાં કંપનીની કોઈ ખાનગી મૅટર ન હોય તેવાં બજારમાં પણ મળી શકે એવાં સૅક્શન બતાવ્યાં. પછી તેમણે કહ્યું, ''રાજી રહેજો. હવે જે next સૅક્શન છે તે હું આપને નહિ બતાવી શકું; સૉરી.'' વિભાગીય કાર્યકર્તાએ કહ્યું, ''કેમ તમારે તેનો right નથી ?'' તેમણે કહ્યું, ''Right તો છે પરંતુ હું જે કંપનીમાં કામ કરું છું એ કંપનીએ મારી પર વિશ્વાસ મૂક્યો છે. આ એની ખાનગી મૅટર છે. ગુરુજીએ કાયમ પાઠ શીખવ્યા છે કે કદી આપણા ઉપરનો વિશ્વાસ તૂટવા ન દેવો. કોઈને અંધારામાં રાખી વિશ્વાસઘાતનું કાર્ય કદી ન કરવું. તે કારણથી હું આપણી સંસ્થાના હિત માટે પણ તેને આપની આગળ શેર નહિ કરી શકું.''

બાલ્યાવસ્થાથી ગુરુજીની પ્રામાણિકતાની પાઠશાળામાં ઉછેર પામેલા આ કિશોરમુક્તના જીવનમાં

ગુરુજીએ પાયેલા પીયૂષનાં દર્શન થતાં તેઓ ખૂબ પ્રભાવિત થયા.

“સૌરભભાઈ, એમાં ખોટું શું છે ? ભગવાનના કામ માટે તો વાત શેર કરાય જ ને !”

“ના પલ્કેશભાઈ, ગુરુજીએ યુવકોને શીખવ્યું છે કે કોઈની ખાનગી ફૉર્મ્યુલા કે ડેટા વાપરવો, ચોરી લેવો એ પણ અપ્રામાણિકતા જ છે. સહજ મહારાજનો આ પ્રસંગ ગુરુજી સુધી પહોંચ્યો ત્યારે ગુરુજી પણ તેમની પર ખૂબ રાજી થયા. પલ્કેશભાઈ, જેણે બાલ્યાવસ્થાથી જ ગુરુજી અને પૂ. સંતો થકી નીતિમત્તાના પાઠ શીખ્યા છે તેઓ દુનિયાના છેડે જાય તોપણ કોઈ લાલચ તેમને લોભાવી શકતી નથી.”

●●●

વડોદરા સેન્ટરના કિરીટભાઈ પંડ્યાના મુક્તરાજ વશિષ્ઠ મહારાજ. જેઓ કૅલિફૉર્નિયા ખાતે એક સ્ટોર પર કૅશિયર તરીકેની જૉબ કરે છે. સ્ટોર પર લૉટરીની ટિકિટ પણ વેચાય. તા. ૧૭-૩-૨૦૨૨ના રોજ એક અમેરિકન ભાઈએ એકસાથે ૧૨-૧૩ લૉટરીની ટિકિટ ખરીદી. આ ભાઈએ બધી ટિકિટ જોઈ પરંતુ એકેયમાં લૉટરી લાગી નહોતી. છેલ્લી ટિકિટ તેમણે જોયા વગર ગુસ્સામાં આવી ડૂચો વાળી ત્યાં જ ફેંકી દીધી. વશિષ્ઠ મહારાજે તે ભાઈના ગયા પછી તે ટિકિટ લઈ ખોલીને જોઈ તો ગજબની વાત બની ! ઇન્ડિયાના પૂરા ૭.૫ કરોડની (૧ મિલિયન ડૉલરની) લૉટરી હતી. લૉટરીની ટિકિટ લઈ વશિષ્ઠ મહારાજ તે ભાઈ પાછળ દોડ્યા. લૉટરીની ટિકિટ તેમને હાથમાં આપી. ૧ મિલિયન ડૉલરની ટિકિટ જોઈ તે ભાઈ તો આનંદમાં ને આનંદમાં બેભાન થઈ ગયા. વશિષ્ઠે તેમની પર પાણી છાંટ્યું. તે ભાનમાં આવ્યા. અમેરિકન ભાઈએ કહ્યું, “તું ધારત તો આ ટિકિટ લઈ શકે તેમ હતો. પણ તું મને ઈમાનદારીપૂર્વક આપવા આવ્યો છું માટે જા, આમાંથી અડધો ભાગ તારો.”

વશિષ્ઠે કહ્યું, “ના, મારાથી ન લેવાય. એ મારા હકના પૈસા ન કહેવાય. મને મારા ઇષ્ટદેવ, મારા ગુરુ અને મારા માબાપે એવા સંસ્કાર આપ્યા છે કે અણહક્કની રકમ કોઈ આપે તોય ન લેવી. માટે આ તમારી ટિકિટ તમે લઈ લો.” અમેરિકન ભાઈ તો તેના આવા પ્રામાણિક વર્તનથી ખૂબ પ્રભાવિત થઈ ગયા.

વશિષ્ઠે આ વાત સ્ટોરના માલિકને કરી. માલિક ખૂબ ગુસ્સે થઈ ગયા કે, “તેં શા માટે પૈસા લેવાની ના પાડી ? આટલા બધા રૂપિયા જવા દેવાતા હશે ?” એમ કહી તેના પગારમાંથી ૧ ડૉલર ઓછો કરી દીધો. પરંતુ થોડા સમયમાં જ શેઠને વિચાર આવ્યો કે, ‘આવો પ્રામાણિક દીકરો મેં જીવનમાં જોયો નથી.’ અને રાજી થઈ ડબલ પગાર કરી દીધો.

“આવી ગજબની પ્રામાણિકતા આજના કળિકાળમાં !!”

“હા, આ એક કલ્પિત બોધકથા લાગે પરંતુ આ વાસ્તવિક પ્રસંગ છે.”

●●●

વસ્ત્રાલ સેન્ટરના હરિભક્ત નિર્મળભાઈ પટેલ ફાઇનાન્સ કંપનીમાં જૉબ કરે છે. ઘણી કંપનીઓ આવી તેમની કંપનીમાંથી લોન લેતી હોય છે. તેના માટે સામેની કંપનીની પાર્ટીએ અમુક સિક્યૉરિટી બતાવવી પડતી હોય છે. તેમને એક કંપનીમાં ૫૦ કરોડની લોન આપવાની ઑફર આવી. સામેવાળી પાર્ટી સાથે બેસી બધાં ડૉક્યુમૅન્ટ તપાસ્યાં. એમને સિક્યૉરિટી જણાઈ

નહિ એટલે લોન પાસ ન કરી. ત્યારે સામેવાળી પાર્ટીએ નિર્મળભાઈને કહ્યું, ‘‘જો તમે લોન પાસ કરી આપો તો ૧% તમારો.’’ ૧% એટલે ૫૦ લાખ. પરંતુ નિર્મળભાઈએ સ્પષ્ટપણે કહ્યું, ‘‘હું સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો સત્સંગી છું. મારા ગુરુજીએ મને આવું ખોટું કામ કરવાનું શિખવાડ્યું નથી. તેથી મને આવું ખોટું કામ ન શોભે. મારો ચાંદલો લજવાય. તમારાં ડૉક્યુમૅન્ટ પ્રૉપર નથી. તેથી સૉરી, આપને લોન નહિ આપી શકાય.’’

‘‘વાહ ! સૌરભભાઈ, વાહ ! હવે મને સમજાય છે કે નીતિયુક્ત જીવન જીવવું અઘરું છે પણ અશક્ય તો નથી જ.’’

‘‘અરે, અઘરું પણ કાંઈ નથી. જે નીતિમત્તાને જ પોતાના જીવનનો આદર્શ-સિદ્ધાંત બનાવીને જીવે છે તેઓને તો આ ગુણ ઇદમ્ હોય છે.’’

•••

વિરમગામ તાલુકાના જરવલા ગામે રહેતા રમેશભાઈ સોમાભાઈ પટેલ. જેઓ પોતાના ટ્રૅક્ટરનું રિપેરિંગ કરાવવા માટે એક ગૅરેજમાં ગયા હતા. કારીગરોએ ટ્રૅક્ટરમાં ૧૪ લિટર ઑઇલ નાખ્યું હતું તથા અન્ય જરૂરી રિપેરિંગ વર્ક કર્યું હતું. જેનું બિલ લઈ તેઓ ઘેર આવ્યા. તેમનાં ધર્મપત્ની મંજુબેન બિલ લઈ ખર્ચા સાથે સરખાવવા લાગ્યાં ત્યારે તેમણે જોયું તો બિલમાં ૩૦૦૦ રૂપિયા ખર્ચ લખવાનો રહી ગયેલ. જે વપરાયેલ વસ્તુના સ્ટૉકમાં લખેલો હતો. આથી તેમણે રમેશભાઈને આ બાબતે જાણ કરી. તેમણે કારીગરને ફોન કરી બધી વાત કરી. કારીગરે કહ્યું, ‘‘બિલમાં નોંધાયા જ નથી તો ચાલશે. ગૅરેજના માલિકને ન કહેતા. તમને ફાયદો થશે.’’ રમેશભાઈ અને મંજુબેને વિચાર્યું, ‘આ તો ખોટું થયું કહેવાય. મહારાજ રાજી ન થાય. પૈસા તો આપવા જ પડે. મહારાજની આજ્ઞા છે. માટે આપણી બાજુમાં રહેતા નંદુભાઈ એ કંપનીમાં કામ કરવા જાય છે; એમની સાથે મોકલાવી દઈએ.’ પછી નંદુભાઈ સાથે ૩૦૦૦ રૂપિયા મોકલાવ્યા ત્યારે તેમને હાશ થઈ...

‘‘સૌરભભાઈ, ગામડામાં રહી ખેતીકામ કરતા ખેડૂતોમાંય ગુરુજીએ આવાં પ્રામાણિકતાનાં બીજ રોપ્યાં છે !!’’

‘‘વર્મા સાહેબ ! આવા તો અનેક પ્રસંગો છે જે એસ.એમ.વી.એસ.ની આન, બાન ને શાનને ઉજાગર કરે છે. એમના જીવનમાંથી પ્રેરણા લઈ અનેક મુમુક્ષુઓ પ્રામાણિકતાના પથ ઉપર ચાલી પોતાનું જીવન સાર્થક કરે છે.’’

‘‘સૌરભભાઈ, આજે મને મારા જીવનમાં કરેલી ઘણીબધી ભૂલો સમજાય છે. આજે રાત્રે હું જરૂર મારા જીવનને ચકાસી જીવનમાં સુધારા કરીશ અને બીજાને પણ એ માર્ગે ચાલવા પ્રેરણા આપીશ પણ સુધારાની શરૂઆત મારાથી કરીશ.’’

એમ કહી બધા છૂટા પડે છે.

રાત્રે પલ્કેશભાઈ સૂવા માટે જાય છે.

સુધરવાની શરૂઆત મારાથી

રાત જામી છે. ચંદ્ર ખીલ્યો છે પણ આંખમાં નીંદર આવતી નથી. પલ્કેશભાઈ પોતાના જીવનને જોતાં વિચારોમાં ખોવાઈ ગયા છે :

'જો દુનિયામાં બધા સુધરી જાય અને એસ.એમ.વી.એસ.ના યુવકો જેવા બની જાય તો... બધા સત્યવાદી રાજા હરિશ્ચંદ્ર જેવા, ગાંધીજી અને પંડિત દીનદયાળ જેવા થઈ જાય તો... કોર્ટ-કચેરી અને પોલીસ ખાતું બંધ થઈ જાય. ગુનાખોરી, ભ્રષ્ટાચાર, વ્યભિચાર જ ન રહે તો ક્રાઈમ મિનિસ્ટરોની જરૂર જ ન પડે. તાળાં-ચાવીનો પણ પ્રશ્ન જ નહીં. દેશનો ખર્ચો અને ચિંતા બચી જાય. લોકોનાં જીવન સુખ-શાંતિ અને આત્મીયભર્યાં થઈ જાય. દુનિયા મંદિર જેવી બની જાય.'

વિચારમગ્ન પલ્કેશભાઈના આત્મામાંથી આંતર સ્ફુરણા થાય છે, 'પણ સુધરવાની શરૂઆત મારાથી જ કરવી પડશે. હું તો કેવી બાબતોમાં અપ્રામાણિક થઉં છું ! લાવ, ડાયરીમાં નોંધું.'

મારા જીવનની અપ્રામાણિક બાબતો :

ટોલટૅક્સ નહિ ભરવાનો; યુક્તિ-પ્રયુક્તિથી પોતાનો સ્વાર્થ સાધી લેવાનો; સીટ બેલ્ટ નહિ બાંધવાનો; ગરીબ લારીવાળા, ફેરિયાવાળા જોડેથી સસ્તા ભાવે બળજબરીથી વસ્તુ ખરીદવાની;

ખોટી વાતને સાચી છે એમ રજૂ કરી સમાજમાં, કંપનીમાં મારી સારી છાપ પાડીને કેટલાયને ગેરમાર્ગે દોરવાના; ગપસપ અને અફવા દ્વારા ખોટી વાતોને ફેલાવવી; પોતાની જવાબદારી બીજા ઉપર લાદવી; બીજાના ક્રેડિટની ચોરી કરી મારું નામ ઊભું કરવું; જે મારાં ખાનગી કામ કરે તેમની ભૂલોને ચલવી કંપનીને વફાદાર રહેતો નથી. વાસ્તવિક જીવન કરતાં બહાર જુદો જ દેખાડો કરું છું. ખરેખર મારું તો જીવન જ નહિ, આજ સુધીનો હરેક શ્વાસ મેં અપ્રામાણિકતાથી જ લીધો છે.

આજે સૌરભભાઈની અને વર્મા અંકલની વાતોએ તો મને અંદરથી જગાડી દીધો. હવે મારે સુધરવાની શરૂઆત કરવી છે. નીતિમય જીવન કરવા એવી પ્રામાણિક વ્યક્તિનો જ સંગ કરવો છે. પ્રામાણિકતાની પ્રેરણા આપે તેવું જ વાંચન કરવું છે. હા, યાદ આવ્યું. ગઈ કાલે જ એક આર્ટિકલ વૉટ્સઍપમાં કોઈએ મોકલેલ તે જોયો હતો. લાવ, તેને વાંચું.

How to Be Honest

પ્રામાણિકતા અને સચ્ચાઈ કાંટાની જેમ ખૂંચે છે, કડવી દવા જેવી લાગે છે પણ એ જ જીવન બચાવે છે. જે કાંટા ખમી, કડવી દવા લઈ પ્રામાણિક બને તેમના જીવનની કેટલીક લાક્ષણિકતાઓ હોય છે :

(૧) તેમને લોકો શું કહેશે તેની પડી ન હોય. તેઓ જેવા છે તેવા જ દેખાતા હોય છે.

(૨) પોતાના મંતવ્યોમાં અડગ રહે. ભલે તે બહુમતીથી વિરુદ્ધ હોય તોપણ.

(૩) પ્રામાણિક રહેવા માટે જેટલાં અપમાનો, જોખમો સહન કરવાં પડે છે; તે સહન કરવાની તૈયારી હોય છે.

(૪) નિકટના સંબંધ બધા સાથે સારા હોય.

(૫) સૌના વિશ્વસનીય હોય.

તમારે પણ આવા થવું હોય તો બે જગ્યાએ પ્રામાણિક બનો :

૧. નાણાકીય બાબતના વ્યવહારમાં : જ્યારે બીજાને પૈસા આપવાના થાય કે પોતાનો સ્વાર્થ જતો કરવાનો થાય ત્યાં સહેજે અપ્રામાણિકતા થતી હોય છે. માટે પોતાના વ્યવહારો ચોખ્ખા રાખવા. બાકી રકમ, બિલને ત્વરિત ભરવાની ટેવ પાડવી.

૨. સંબંધો સાચવવામાં : મનુષ્ય સામાજિક પ્રાણી છે. તેથી કોઈની મદદ વગર રહી શકતો નથી. સંબંધો નિભાવવા કોઈને છેતરશો નહિ કે કોઈના સંબંધનો દુરુપયોગ ન કરશો. કોઈ વ્યક્તિને શારીરિક, માનસિક કે ભાવાત્મક રીતે દુઃખ ન પહોંચાડો. બને તેટલા સૌને મદદરૂપ થાવ.

પ્રામાણિક બનવા પ્રૅક્ટિસ કરો :

૧. પોતાને ખોટું બોલતા જુઓ : જો તમે વારંવાર ખોટું બોલતા હોવ અથવા ક્રિયા થઈ જતી હોય તો પ્રામાણિકતાનું મૂલ્ય સમજ્યા પછી પોતાના વિચારો, શબ્દો અને ક્રિયાઓ વિષે જાગૃત રહી તેનું

સૂક્ષ્મ અવલોકન કરો. જ્યાં ખોટું થતું હોય ત્યાંથી પાછા વળો.

૨. પોતાને પ્રૉમિસ આપો : બીજાને નહિ, તમને પોતાને જ પ્રૉમિસ આપો કે બીજા સાથેનાં વાણી, વર્તન, વ્યવહાર, ક્રિયામાં પ્રામાણિક રહીશ. સવારે ઊઠી પોતાની જાતને પાંચ-સાત વાર કહેવું કે આજે હું બધા જ સંજોગોમાં પ્રામાણિક જ રહીશ.

૩. વિચારોને પ્રામાણિકતાથી ભરી દો : અપ્રામાણિકતાની શરૂઆત વિચારથી થતી હોય છે. માટે હકારાત્મક, સદ્‌વિચારો કરવા. યોગા, પ્રભુ-ભજન, ધ્યાન તથા સંત સમાગમ વગેરે દ્વારા વિચારોમાં સ્થિરતા લાવવી.

૪. નાની નાની ક્રિયામાં પ્રામાણિક બનવાનું નક્કી કરો : જીવનના દરેક વ્યવહાર, ધંધા, સત્સંગની દરેક બાબત કે નાની નાની ક્રિયા પણ પ્રામાણિકતાપૂર્વક કરવી છે; તેવા દૃઢ સંકલ્પી બનો. ફોન પર વાત કરવામાં, વસ્તુ ખરીદવામાં, લાઇનમાં ઊભા રહેવામાં, કોઈને સમાચાર મોકલવામાં પણ પ્રામાણિક રહો.

૫. પ્રામાણિકતા–અપ્રામાણિકતાની ડાયરી રાખો : રોજ રાત્રે સૂતા પહેલાં ડાયરીમાં દિવસ દરમ્યાન જે સંજોગોમાં પ્રામાણિક બની શક્યા હોય તે લખવું અને જ્યાં અપ્રામાણિક થયા હોય તે ભૂલ પણ નોંધવી. ફરી એવી ભૂલ ન થાય તે માટે દૃઢ સંકલ્પ કરવો. આ રીતે સતત નોંધતા રહેવાથી આપમેળે અપ્રામાણિકતા ટળતી જશે અને પ્રામાણિક બનતું જવાશે.

જીવનમાં પ્રામાણિક બનવું અઘરું છે પણ અશક્ય તો નથી જ. પ્રામાણિકતા તમારા જીવનની આન-બાન-શાન વધારે છે. સૌના આદરપાત્ર અને વિશ્વાસુ બનાવે છે. પ્રામાણિકતાની પ્રૅક્ટિસ એ જીવનનો ધ્યેય નથી પણ આખા જીવનનો પ્રવાસ છે. આ પ્રવાસનો આજથી જ શુભારંભ કરો.

●●●

ખરેખર ભગવાને મારા માટે જ આ આર્ટિકલ મોકલ્યો છે. હું પણ આજથી પ્રામાણિકતાની ડાયરી બનાવી રોજ રાત્રે સારી-ખોટી બેય બાબતો નોંધીશ અને જરૂર પ્રામાણિક બનીશ. મારે પણ સૌરભભાઈના ગુરુજી પ.પૂ. સ્વામીશ્રીને મારા ગુરુ તરીકે સ્વીકારવા છે.

(બે દિવસ પછી નોટ-પેન લઈ ગુરુજી પ.પૂ. સ્વામીશ્રીને પ્રૉમિસ લેટર લખે છે.)

પૂજનીય, આદરણીય ગુરુજી પ.પૂ. સ્વામીશ્રી,

એસ.એમ.વી.એસ.ના આપના યુવક સૌરભભાઈ પટેલ અને હું (પલ્કેશ પટેલ) અમે બંને મિત્રો છીએ. સૌરભભાઈ આપના ખરેખરા શિષ્ય છે. તેમનું જીવન અનેક ગુણોથી છલકાય છે. એમના જેવી નીતિમત્તા મેં આજ સુધી ક્યાંય જોઈ નથી. વર્તમાનયુગમાં પ્રવર્તતા ભ્રષ્ટાચારના વાતાવરણે મને ભરખી લીધો હતો. પરિણામે ઘરમાં, ઑફિસમાં કે વ્યવહારમાં અનીતિ આચરતા મને સહેજ પણ સંદેહ થતો નહોતો. એટલું જ નહિ, હું અનીતિ કરતો ત્યારે સૌરભભાઈ મને ટોકતા. ત્યારે કાયમ હું એમાં ખોટું શું છે ? એમ કહી એમની વાતને ઉડાડી દેતો. પરંતુ મારા સગાંની અપ્રામાણિકતાના કારણે થયેલી દુર્દશાએ મારી આંખ ખોલી નાખી છે. સતત ચિંતા થાય છે. એ દિવસે તો મને રાત્રે તાવ આવી ગયો હતો. પણ બીજા દિવસે સૌરભભાઈએ સત્સંગની

તથા આપના વિષેની બધી વાત કરી તેથી મને અંતરમાં શાંતિ થઈ. હું આપને પ્રત્યક્ષ મળ્યો નથી પરંતુ તે દિવસથી મેં મનોમન આપને ગુરુ તરીકે સ્વીકાર્યા છે. સૌરભભાઈના માર્ગદર્શન મુજબ પ્રામાણિકતા સંદર્ભની આપની સભા તથા જ્ઞાનસત્ર-૧૯ની નીતિમત્તાની સભા સાંભળી મને મારી ભૂલ સમજાઈ છે. તેથી હું આપને પ્રૉમિસ આપું છું કે હવે ફરી આવી ભૂલ મારા જીવનમાં નહિ કરું.

પ્રૉમિસ :

૧. ઑફિસમાં સમયની ચોરી કે કામચોરી નહિ કરું. જવાબદારીમાંથી નહિ છટકું.

૨. ગરીબ ફેરિયા કે લારીવાળા પાસેથી સસ્તા ભાવે વસ્તુ નહિ ખરીદું. તેમને પૂરતું વળતર આપીશ.

૩. લાઈટ બિલ કે ઈન્કમટૅક્સમાં અપ્રામાણિકતા નહિ કરું.

હે ગુરુજી ! હું આપને આપેલ પ્રૉમિસ પ્રમાણે વર્તી શકું એવું બળ તથા આશીર્વાદ આપશો.

એ જ આપના વિશ્વાસુ દીકરા

પલ્કેશના જય સ્વામિનારાયણ.

પલ્કેશભાઈએ ગુરુજીના નીતિમત્તાના સંકલ્પમાં ભેગા ભળવાની શરૂઆત પોતાથી કરી. આપણે પણ આ સંકલ્પમાં સહભાગી થઈએ. આવો, આપણે પણ પ્રૉમિસ લેટર લખી દૃઢ સંકલ્પ કરીએ.

MY Promise letter

સ્વાનુભવ - પુસ્તિકા વાંચતા આપને થયેલ સ્વાનુભવ.

આપનું નામ : .... ફોન નં. : ....

સેન્ટર : .... દૃઢ સંકલ્પ : ....

....

....

પ્રાર્થના : ....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

આપના જીવનમાં પણ પ્રામાણિકતાના કોઈ પ્રસંગ બન્યા હોય અથવા આપે અન્ય કોઈનો પ્રસંગ જોયો હોય તો એવા પ્રસંગો સાહિત્ય લેખન વિભાગમાં મોકલવા વિનંતી.

Note : **આ પ્રૉમિસ લેટર** sahitya@in.smvs.org **પર** email **કરીને રાજીપો કમાઈએ.**

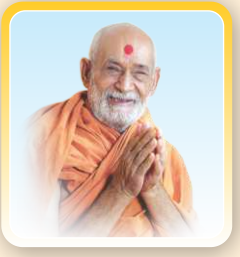

આદ્ય સ્થાપક
ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજી

દિવ્ય પ્રેરક
ગુરુવર્ય પ.પૂ. સ્વામીશ્રી

આદ્ય સ્થાપક ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજી

"સિદ્ધાંતમાં સમાધાન નહિ અને નિયમ-ધર્મમાં છૂટછાટ નહીં." - આ સૂત્રને જીવન પર્યંત ધારણ કરીને ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની આજ્ઞા-ઉપાસના અને મહિમાનો સર્વજનના હિતમાં પ્રચાર કરનાર ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજી એક સિદ્ધાંતવાદી સત્પુરુષ છે.

ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજીનું સિદ્ધાંતવાદી જીવન, નિર્દંભ સાધુતા, ધર્મ-નિયમની અણીશુદ્ધતા, નિર્માનીપણું ને નિર્દોષભાવથી ભરેલું પારદર્શક જીવન, પોતાની અહમ્‌શૂન્યતા ને શ્રીજીનું જ કર્તાપણું આદિ ગુણોએ લાખોના જીવનમાં પ્રેરણાનાં પીયૂષ પાયાં છે. જેના પગલે પગલે સર્જાયો છે લાખો સંતો-હરિભક્તોનો અણીશુદ્ધ સમુદાય. આવા દિવ્ય સત્પુરુષના સંબંધમાં આવનાર હરેક વ્યક્તિના જીવનમાં જીવનપરિવર્તનના દીવડા પ્રકાશ્યા છે.

ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજીનું દિવ્ય અને વિરલ વ્યક્તિત્વ એવું અનોખું છે કે જેમના સાંનિધ્યમાં ભગવાન સ્વામિનારાયણના સ્વરૂપની યથાર્થ ઓળખાણ અને આત્યંતિક કલ્યાણની પ્રાપ્તિ થાય છે. મનને શાંતિનો અનુભવ થાય છે. આંતર પવિત્રતા પ્રગટે છે. પંચમહાલના ડુંગરાઓમાં વસતા ગરીબ, દલિત, પછાત ને અંધશ્રદ્ધામાં અટવાયેલાઓના બેલી બની તેમના જીવનમાં તેઓએ પ્રકાશ પાથર્યો છે ને તેમના અંધકારમય જીવનમાં આમૂલ પરિવર્તન આણ્યું છે. ૮૯ વર્ષની ઉંમર સુધી અસંખ્ય ગામડાંઓમાં તથા હજારો ભક્તોના ઘરોની વ્યક્તિગત મુલાકાત લઈ તેઓએ અવિરત વિચરણ કર્યું છે. તેમના આ વિચરણથી સર્વત્ર અનોખી આધ્યાત્મિક સુવાસ ફેલાઈ રહી છે.

દેશ-સમાજમાં આધ્યાત્મિક ઉન્નતિનું કાર્ય હોય કે પછી સમાજસેવા કરવાનું ભગીરથ કાર્ય હોય તેમાં ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજીની નિરંતર પ્રેરણા મળતી રહી છે. તેઓની પ્રેરણાથી જ દેશ-સમાજની આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ માટે એસ.એમ.વી.એસ. સંસ્થાના સંતો-કાર્યકરો અવિરત વિચરણ કરી જીવનપરિવર્તન માટેનો દિવ્ય સંદેશ જન જન સુધી પહોંચાડી રહ્યા છે. વળી, શૈક્ષણિક સેવાઓ, તબીબી સેવાઓ, ભૂકંપપીડિતોને સહાય તેમજ પૂરગ્રસ્ત વિસ્તારોમાં રાહતકાર્યની સેવાઓ તેમજ રાજ્ય સરકાર તથા કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આવતાં રચનાત્મક આયોજનો જેવાં કે 'વાંચે ગુજરાત' તથા 'સ્વચ્છતા અભિયાન' આદિ આયોજનો પણ સંસ્થા દ્વારા ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજીની પ્રેરણાથી ચાલી રહ્યાં છે. વળી, સામાજિક સેવાકીય પ્રવૃત્તિઓને વધુ વેગવંતી બનાવવા ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજીની પ્રેરણાથી 'એસ.એમ.વી.એસ. ચેરિટીઝ'ની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.

એસ.એમ.વી.એસ. સંસ્થા દ્વારા થતા તમામ સેવાકાર્યોનું શ્રેય ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજીના ચરણે સમર્પિત છે. તેઓની જ દિવ્ય પ્રેરણાથી સંસ્થાની આન, બાન, શાન સમગ્ર વિશ્વમાં લહેરાઈ રહી છે. સંપ્રદાય તથા ઇતર સંપ્રદાયના મુમુક્ષુઓ, સંતો અને અગ્રેસરો પણ આ સત્પુરુષની આધ્યાત્મિક પ્રતિભાને વંદન કરી કૃતાર્થતા અનુભવી રહ્યા છે. તેઓની આ દિવ્યતાનું એક અને માત્ર એક કારણ તેઓ ગણાવે છે અને તે છે એકમાત્ર ભગવાન સ્વામિનારાયણનું કર્તાપણું ! તેઓના ક્રાંતિકારી કાર્યોને વધુ વેગ આપી જન જન સુધી તેમનો સંદેશો પહોંચાડવા ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજીની આજ્ઞાથી ગુરુવર્ય પ.પૂ. સત્યસંકલ્પદાસજી સ્વામીશ્રી સંસ્થાનું પ્રમુખપદ સંભાળી રહ્યા છે.

વર્તમાન સમયમાં ભોગવિલાસી જીવન જીવવાની
હોડના કારણે પ્રામાણિક્તા વિસરાવા લાગી છે.
ત્યારે કોણ કોને પ્રામાણિક્તાના પાઠ શીખવે ?
કોણ નીતિમત્તાનાં મૂલ્યો દૃઢ કરાવે ?
તો જેની રહેણીકરણી અને કથનીમાં પારદર્શકતા હોય,
જેમના આચરણ અને ઉપદેશમાં અનેકનાં જીવનપરિવર્તન
કરાવી નીતિમય જીવન કરાવવાની સામર્થી હોય તેવા વિરલ પુરુષો. પરંતુ એવા
પુરુષોનો અત્યારે દુષ્કાળ પ્રવર્તી રહ્યો છે.
જ્યારે આપણી પર બહુ મોટી કૃપા છે કે
આપણને ગુરુદેવ પ.પૂ. બાપજી અને એમના વારસદાર
વ્હાલા ગુરુજી પ.પૂ. સ્વામીશ્રી જેવા દિવ્ય સત્પુરુષ મળ્યા છે.
જેમણે વર્તમાન યુગમાં યુવાનોને આધ્યાત્મિક્તાના ઉચ્ચ મૂલ્યોની સાથોસાથ
પ્રામાણિક્તાના આદર્શ પાઠ શીખવવાનો શંખનાદ ફૂંક્યો છે. ગુરુજી પ.પૂ. સ્વામીશ્રીની
દિવ્ય પ્રેરણા અને સંકલ્પથી
પ્રામાણિક્તાનાં મૂલ્યો દૃઢ કરાવવા
આ ‘પ્રામાણિક્તા’ નામક પુસ્તિકા
આપની સમક્ષ પ્રસ્તુત કરતાં આનંદ અનુભવીએ છીએ.

SMVS

સત્સંગ સાહિત્ય ડિપાર્ટમેન્ટ
સ્વામિનારાયણ ધામ, કોબા-ગાંધીનગર હાઇવે, ગાંધીનગર.
Email : ssd@in.smvs.org